КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШИНАРДИ, 27 январь 1970 шу. № 11 (4904). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парти Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

ЧАЙ А КIЕЗИГ МА ЯЛИЙТА ЙОАККХА ШУРА

Шерра социалистически яхь а йоржаль шура йоаккхилга а ка паччахьалкхенга йоккхнга а алсамдаккха гIерташ болу вай республика колхозийн совхозийн шурийна доахан леладеча фермай болхлой. ТIагIертта къахьегарах дIадахача шера а дикка толамаш баьхар дукхахча боахамий хьайбаш леладерша. Шура пламагIа дийрхIачул а дукхагIа яьккхар, дикхьелар хIара кховбача Iатта доархIаш йоаккха шура я. Масала, Гудермесски районе «Джалка» совхоза Н. П. Бибикас кулгалду ферма тIеххьарча пхе шера пахаддаш хьалха латт районе. 1969 шера юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iатто укхаза вина шура 2500 килограмм хилар. Е хьаларгьа вай Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза ферма. Цу ферма болхлоша тIеххкхоачацъяьй дIадахача шера паччахьалкхенга шура йоххара план, пленах лаьрхIа хиначул 200 килограмм дукхагIа я цер соахк хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура. Дукха да республике 1969 шера иштта шура яккхара а из паччахьалкхенга йоккара а план кховчашъяь боахамаш.

Цхьабаккъда арриха республика хьанйцача шура яккхара а из паччахьалкхенга йоккара а плащ кхоачашъхьнзар вай соахк. Фу бахьан долаш нийсделар гIулакх иштта? Цук керттера бахьан да дукххача боахамий кулгалхоша а зооветеринарни специалистша а шоашта хьалхашка льатта декхар мел бехктокхаме да кхета ца дар, планаш а тIайна социалистически декхараш а кховчашдара уж бокъонца оарцагIа ца бовлар. Кхы иштта кхетаде йиш я Наьсарен района «Экажевский» совхоза СурхотIарча ферма шура яккхара план 67 проценти из паччахьалкхенга йоккхара план 66 процента мара кхоачаш ца яр? Отделене а ферма а кулгалхоша яхачох соахк Iа хала хилар бахьан долаш хиина хIама да из, амма бокъонца лаьрхIача бахьан лерттIа доал дедай ца хилар да. Из хьхьокх хIанз цига латтача гIулакхаша. Соаккара гIалаташ укх шера а юха ду укхаза: силос кийчъяра план 64 проценти гIожа доакхар кийчдара план 32 проценти мара кхоачашъяьяни ферма. Цудухьа хIанз, январь бетта юкъера лаьрхIача цхьан Iатто ду шура 2 килограммал тIех яц укхаза. Хьазиаргьа вай цхьаькха факт. Цу районерча «40 лет Октября» совхоза Долакха-Юртарча отделене соахк фуражни Iаттагара яьккха шура 1343 килограмм я, план 1800 килограмм йолча. ХIаьта цу ферма доярка Даурбекова Зинас ше гIулакх деча доахах хIаранегара 2983 килограмм Рамзанова Маликата 1958 килограмм шура яьккхай. Цо хьаьокхацай укхаза бехкедараш аллха хьалаш доацилга?

Хоьш ма дарра, республика эггара дукхагIа шура яккха а паччахьалкхенга йоккха а езаш я Грозненски район. КIезига критика яьяц цу района партийни, советски, юртбоахама органашта, колхозийн совхозийн кулгалхошта шура яккхара гIулакхаш цига во лелаш хиларах. Цхьабаккъда мелла критика йича а хувцалуш хIама дац. Шура яккхара а йоккхара а план соахк кховчашъянзар укхаза, доккха паччахьалкхен декхар тIадисар боахамашта. Вайна из новкъа дале я, товлуш дац гIулакхаш укх шера а. Кердача шера январь бетта района колхозашкен совхозашкен йоккха шура соахк цу хана йоккхаш хиначул дикка кIезигагIа я. ДIатеххача гIулакхаш иштта хилвнза даргдоацаш дац районе латта хьалаш. Масала, Грозненски шурий совхоза план кховчашъяц, хIаьта цу совхоза ялх доярка соахк шоаш гIулакх деча хIара фуражни Iаттагара яьккха шура 2661 килограммаштара 3551 килограммага кховч. Долче, де дезар да хIара саго лерттIа болх бар, шийх тийша долча гIулакхах цун дог лазар, ферма болх тоабар, Iилмана карагIдаьннараш хьалха латта опыти балха юкъеяхьар.

ХIанз хьатIаэттар эггара лоархIамегIа йола ха я. Шу долалуча хана ца деш дисар тIехьагIа юхаметтаоттаде хала хул. Цулухьа доаркай, доахан Iуй, скотникий, специалистий деккар да шоай беррига низ тIа а бахийта Iан оамалахь деттача доахан продуктивность лакха лоттаяра оарцагIовлар. Бокккха лоархIам болаш да хIанз доахан кхабара рацион нийса лелаяр. ДукхагIа тола еза царна силос, концентраташ, муж. Нийса да Гудермесски района вай йийцача «Джалка» совхозе леладу гIулакхаш. Укхаза тIеххьарча шерашка даима чуоттадаь кхоаб детта доахан, хIаьта май бутт хьахиллалца йолча хана хIара дениа кхоачам боллаш силоси гIожа доакъари тел укхаза, муж даим хийдбу. Дерригa доахан йIайкача латт. Цудухьа Iаш замалахь шура йожац укхаза доахана. Совхоза дирекцен партийни организацен болхлошта моральни поощрени яра мероприятеш отта а я чакхйоах, цо новкъостал ду къахьегама оасарле дакхе.

Хьалха деттача боахамий опытах пайда а ецаш вIаштIехьдаккха деза дерригача боахамашка хьайбаш кхабара гIулакх, лиадлдийта йиш яц шура йоккилга дIахо алсамдаккхара, деттача доахан продуктивность лакхъяра эггара хьалха де дезар партийни советски органаш, колхозийн совхозийн кулгалхой, беррига хьайбаш леладераш фермий болх тоабара оарцагIа балга хилар. Массане а кхетаде деза шура лу хьайбаш бокъонца Iалашдар, цар продуктивность лакъяр хIанз эггара лоархIамегIарча декхарех ца1 хилар. Товде деза деттача доахан Iул. Из къаьстта лоархIама да лоха продуктивность йола детта доахан дукха долча Наьсарен а иштта кхича а районий боахамашта. Шурийна дикагIа дола доахан доладича дикка дукхагIа яккха йиш хургъя шура. ВIалла ла йиш йоацаш да доахан Iаьхара дисар, детта доахан кIезигдалар. Даима тIахьожам доаттабе деза боахама гIулакхашта юхеюта шура йоагIачул тIех ца ювлийтара. Партийни советски органий, юрта боахама Министерства, моттиагашкарча цун управлений декхар да цу гIулакхашта някъ бехкар, иштта лоархIаме да хьайбаш кхабара режим, доаханна гIулакх дара порядок нийса лелаяр. Из зооветеринари болхлой керттерча декхарех ца1 да. Партийни организацеш, колхозийн совхозийн кулгалхой оарцагIовала беза фермай болхлой йоакхо яра, царна балха я селаIара а эша хьалаш вIаштIехьдахара.

Доахан чусоцадьача хана къаьстта лоархIаме да хьийбашта доагIача тайпара гIулакх дар. ЧIоагIа уйла тIаяхийта еза хIанх доакъара кхом бара, хIара ферме вIаштIехьдаккха деза на кийчдар, минеральни органически веществаш юкъе а ухийташ. Иштта гIулакх вIаштIехьдаьккхача мара йиш хургъяц шура йоаккхилга алсамдаккха.

ХIанз ер Iа чакхдьинад, хIаьта а юхейнса хь эггара халагIа яр а. Шура лу доахан леладерий декхар да уж тиш ца далийтар, шоай балхацара кховчамбоацараш дIадахара оарцагIовлар. Карардар юбилейни шу да. Цудухьа шерагIа йоаржае еза В. И. Ленин ваь 100 шу дизаре сийна тIаийца декхараш я пятилетка ваданеш а кховчашъяра социалистически яхь.

«Сунжанефть» НПУ коммунистически къахьегама цIи лелаеча цхьоалагIча промысле автоматизаци яра монтажни балхаш чакхдаьхад. Промысла болхлой автоматика Iомаеш, хIоаргагIа йовзаш ба. Цу гIулакхо болх аттача баккхарал совгIа дикка лакхъергья къахьегама оасарле а.

СУРТА ТIА: трапной установка автоматически клапана болх миша та бу хьожаш воалл оператор Грищенко Иван Прохорович.

П. Катакова сурт.

Бетта план кхоачашъяьй

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 21 йолча Т. П. Визниковас кулгалдеча коммунистически къахьегама установка коллектива мехкдаьтта продукци арахецара бетта план 21 январе кховчашъяьй. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци эзараш сомий маьхьа я. Иштта февраль бетта чотах продукци арахецаш ба С. Т. Штейнгарт керте латтача установка технологаш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Дукха ха йоаццаш «Юбилейний-100 К» яхача экстрактора усовершенствовании яь баьннаб Наурски района Ленина цIерагIча колхоза рационализатораш. МелагIа ба боахама цох боал пайда? Дукха Iоп чхьагIар доаккхача заводе комсий отходаш нарех сок яьккхачул тIехьагIа. ХьалхагIа уж отходаш дIакхувсар. ХIаьта хIанз нарех, шекари спирти, чхьагIар доаккхача хилаза яргIоаца продукташ йоах.

— Дукха ха я ВОИР-а совета членаша тхона чIоагIа новкъостал ду яхаш дуц совхоза керттерча инжейера А. Кадохова.— Духхьа дIадахача цхьан шера балха юкъе яьхача рационализаторий предложенеех совхоза баьнна пайда 71301 сом ба.

ШоллагIча бедала переработка яра кийчъяь экстрактор йоацаш совхоза рационализатораша никъ беннаб комсаш механически тIайоттача АВН-0,5 яхача агрегата, комсаш хьайоастача механизмана. Уж гIулакхаш дераш ба тха дикагIбола рационализатораш: сварщик М.-I. Алиев, механик В. Бреславцев, хьаька, пхьар П. Седышев, инструментальщик Р. Азиев, инженер А. Кадохов, кхыбараш.

Г. ЖАЛЫБИН.

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕКХУХЬАШ

Укх тIеххьарча хана дукха мероприятеш чекхъяьхай Грозненски кога гIирс беча фабрике къахьегама оасарле лакхъяра, балха хьалаш тоадара. Специализаци вай ерригача цехашта. Масала, хьалха ерригача цехашка хьа а боахаш тегар кога гIирс. ХIанз цхьан цехе хьабоакх кога гIирс, вскх цехашка тег. Цу гIулакхо дикка аттача баьккхаб къахьегам, лакхъяьй арахецача продукце дикал. ДIадахача шера, хьалха санва доацаш, массайолча цехашка тегача кога гIирса централизованни хьисапе цхьан цехе заготовкаш ю.

Дукха ха йоацаш № 7 йолча цехера конвейер эргаьккха тоайяр. Из бахьан долаш дукха дукхагIа арахийцар кхалнахьа туфлеш, лакхъелар къахьегама оасарле. Цудухьа фабрика болхлоша соахка планал совгIа арахийцар 40 эзар пар кога гIирс, кховчашйир дерригача технико-экономически хьидхамий план.

КарагIдаьнначох кховчамбаь Iе дага бац творчески къахьега Iема фабрика новаторий, рационализатораш. Дукха ца товш кхоалагIча цехе дIа а оттаь болх бе йолайолийтаргья ши ярусни КПШО-3 яха керда конвейер. Цул тIехьагIа цу цехе болх беш хургья кога гIирс боаккха сменаш, ритмично дIагIоргба коллектива болх, дикагIа хургба арахеца кога гIирс. Цул совгIа реконструкци ергья кхоалагIча цеха я.

В. САМКОВА,
тха штате йоаца [illegible]

СЛЮДА ДУКХАГIА АРАХЕЦ

Лакхача къахьегама толамаша чакхбоакх ер бутт Грозненски слюдяной фабрика болхлоша. Продукцена реализаци яра план хьалхарча шин декадах 80 процент кховчашъяьй цар, планал совгIа дIаяхьийта кийча продукци эзараш сома маькъа я. Социалистически яхье хьалха латт хIанзлехьа дукха хIама ца эшшаш бетта план кхоачашъяь Ф. В. Кочергинас кулгалду шоллагIча цеха коллектива.

В. КАЗАНЦЕВА,
Грозненски слюдяной фабрика плановни отдела начальник.

ПЯТИЛЕТКА ДИЪЛАГIА ШУ

1969 ШЕРА СССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГАШ

1969 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогаш яьй СССР Министрий Советерча Центральни статистически управлене.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара баха боагIача тайпара нахъабахарий пхе шера план хана хьалха кхоачашъярая социалистически яхь а йоаржаь, Советски Союза къахьегамхоша вIаштIехьдаьккхад 1969 шера — пятилетка диълагIча шера — общественни производствон халкъа вахара хьали дIахо лакхдалга, йоах СССР ЦСУ хоама тIа.

Халкъа боахам дегIабара темпаш хьаьокх укх даннеша: потребленеген накопленеген дIаяхийта къаман доход 106 процент хилар 1968 шераца нийсдича; промышленноста продукци — 107 процент, цу даькъе «А» группа — 106,9 проценти «Б» группа — 107,2 проценти; юрта боахама продукци — 97 процент; паччахьалкхен централизованни капитальни вложеней чотах болх бе йолаялийта керттера фондаш — 109 процент; капитальни вложенеш — 104 процент, транспорта дерригача тайпай грузооборот — 104,4 процент; болхлойн гIулакхерча наьхен дукхал — 103 процент; къахьегама оасарле: промышленносте 104,8 процент; колхозашкен совхозашкен — 97 процент, гIишлошъеча — 103 процент, машинаькъа транспорте — 103 процент;

халкъа боахамера пайда (вIаши нийседеча маьхех) 107 процент халкъа боахамера алапе фонд — 107,4 процент; общественни потребленеге фондаш — 107 процент; болхлойн гIулакхерча наьхен ахчанца лоархIа юкъера алапи — 103,9 процент, колхозхой къахьегамах теля мах — 103,8 процент; бахача наьха хIара сага сих лоархIаш йола къахьегамхой реальни доходаш — 105 процент; розничени товарооборот — 107,4 процент; арахьарча торговле оборот — 109 процент; бахача паха бытовой гIулакхаш дара балха боарим — 118 процент.

Пятилетка диъ шера толаме кховчашъяьй КПСС XXIII-ча съезда Директиваш керттера хьокхамаш лакхдара — къаман дохода, промышленни производства боарама, транспорта грузооборота, розничени товарооборота, бахача наьха реальни доходашта, болхлойн гIулакхерча наьхен юкъерча алапена, колхозхой къахьегамах телача маьха. Цу цхьан хана 1970 шера Директивашка оттаь, болхлойн гIулкхерча наьхен юкъера алапи лакхдарен колхозхой къахьегамах мах телерен заданеш дIадахача шерра а кховчашъяьй.

1969 шера дIахо планированни экономически стимулированни кердача система тIа йоахаш хинча предприятешш халкъа боахама доакъоцш, хIаьта цо производства эффективность лакхъяра новкъостал а даьд.

Промышленни продукцена реализаци яра дукхагIа дола лоархIамегIара изделеш хьаяреш шера план кховчашъяьй, 7 процент дукхагIа хилар хьаь продукци.

ЛакхагIча темпаех дегIанхад берригача халкъа бохама технически прогресс Iалашъеш дола промышленноста доакъош — электроэнергетика, машиностроени, химически мехкдаьтта химически промышленность. Дикка дукхагIа хьадаьд культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIан боахаме леладун товараш.

Пятилетка диъ шу бIарчча хьанйцача тIаккхийтта промышленни продукци 39 процент гаргга хилар цу шерий пхе шера планах йолча Директивашта даньча лоархIамашка оттадаьр 36—38 процент долча.

Промышленноста къаьст-къаьстача доакъошка арахийца продукци 1968 шераца нийсйича дукхагIа хинай: электроэнергетика — 9 процент, йоагоча хIамай промышленность — 5 процент, Iаьржен сийрда бесаш долен металлурги — 4 процент, химически мехкдаьтта химически промышленность — 10 процент, машиностроени металлообработкен — 12 процент, хьун, хьу чакхйоаха, целлюлозно-кахата промышленность — 3 процент, гIишлой материалий промышленность — 4 процент, йига промышленность — 6 процент, кхачан промышленность — 4 процент, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIан боахаме леладун товараш — 13 процент.

Шу чакхдоалаш планированни экономически стимулированни кердача системагIа болх беш хиннай ерригача промышленни продукцех 83,6 процент хьаяьц 91 процент совгIа пайда беннен йола 36 эзар совгIа промышленни предприяти.

СССР ЦСУ хоама тIа йоалаю продукцена реализаци яра план кхоачашъярахи къаьст-къаьстача министерствашка производство лакхъялара темпаехи йола сведенеш Царех дукхагIа йолчар кховчаши тIеххкхоачашъяьй шера планаш.

Цхьайкхьда, дукхача предприятей балха воча оагIорахьара Iалдхьад дукхача районашке аьтту боацаш хинна хаоттрая хьалашш стихийни хатарашш, юртбоахама бедал Iалашъяра даьгъе нийсъенна халонаш, мощносташ болх бе йолаялийтара план кховчаш ца яр.

Беррига мохк бIарчча хьанйцача натураца лоархIаш мел продукци яьккхай хьаьокх укх даннеша: 1969 шера яьккхай электроэнерги — 689 миллиард киловатт-сахьат, мехкдаьтта — 328 миллион тони, газ — 183 миллиард кубически метр, кIор — 608 миллион тони, чон — 81,5 миллион тони, болат — 110 миллион тони, прокат 87,5 миллион тони, болата турбаш 1619 миллион метр (11548 эзар тони), ахьака руда — 186 миллион тони, минеральни удобренеш (условни одннашица лоархIаш) — 46 миллион тони, дIайийна хIемаш лорю химически средстваш (условни единицашца лоархIаш) — 277 эзар тони, серни кислота — 10664 эзар тони, пластически массаш синтетически кIувнаши — 1452 эзар тони, химически хьовсий — 583 эзар тони.

1969 шера арахийцаь: беррига низ 15,1 миллион киловатт болаш йола турбинаш, турбинашцара генераторий — 12,7 миллион киловатт, переменни тока электродвигателаш — 34,1 миллион киловатт, металл теда станокаш — 203 эзар, кузнечно-прессови машинаш — 42,7 эзар, прибораш, автоматизацен вычислительни техникан средстваш — 2562 миллион сома маьхьа, металлургически оборудовани — 319 эзар тони, мехкдаьтта аппаратура — 123 эзар тони, химически оборудованни цун запасной оатхалаши — 464 миллион сома маьха, автомобилаш — 844,3 эзар, трактораш — 442 эзар, юртбоахама машинаш — 1979 миллион сома маьха, ялаташ чуэца комбайнаш — 94,5 эзар.

ДIадахача шера хьаэзай гIирсашка йола хьу (колхозаша кийчъяь хьу йоацаш) — 273 миллион кубически метр, хьадаьд кахат — 4 миллион тони, цемент — 89,8 миллион тони, кийчъяьй вIашагIйоалла яьшкабетон — 76 миллион кубически метр, гIирсага йола етта кирпичаш — 46 миллиард, хьадаьд кIадаш — 6210 миллион квадратни метр, эллаш — 817 миллион квадратни метр, гаташ — 674 миллион квадратни метр, даьреш — 1026 миллион квадратни метр, тийга яь хIамаш 14,4 миллиард сома маьха, телата кога гIирс — 635 миллион пар.

Дуух даьккхад — 11,5 миллион тони; хьаьй маршаш хьисавара хIамаш — 2,2 миллион тони, кхачани чкъаьрий продукции — 2,1 миллиард сома маьха, маша даьтта, налха, шурех яь кхы тайпа продукташ (шура лоархIаш) — 44 миллион тони, шекар-песок — 10,3 миллион тони, гезарий даьтта — 3 миллион тони, кондитерски товараш — 2,8 миллион тони, консерваш — 9,8 миллиард банке. Арахийцай: сахьаташ — 36 миллион, радиоприемникаш радиолаш — 7,3 миллион, телевизораш — 6,6 миллион, холодильникаш — 3,7 миллион, барзкъаш дутта машинаш — 5,2 миллион, мотоциклаш мотороллераша — 827 эзар, мебель — 2,8 миллиард сома маьха.

Хоама тIа йоах, 1968 шераца нийсдича дукхагIа яьккхай, масала: электроэнерги — 50 миллиард киловатт-сахьат, мехкдаьтта — 19 миллион тони, кIор — 14 миллион тони, болат — 3,8 миллион тони. ДукхагIа хьаю минеральни удобренеш, алюмини, цIаста, цинк, никель, титан, кхы тайпа сийрда бесаш дола металлаш, мехкдаьтта химии мехкдаьтта чакхдаьхкани продукташ, 1968 шераца нийсйича 201 миллион квадратни метр дукхагIа хьадаьд кIадаш, эллаш, даьреш; телата кога гIирс — 36 миллион пар.

Промышленностера къахьегама оасарле лучагIаьнул 4,8 процент лакхъеннай. Промышленностера пайда 10 процент хиннаб. Промышленни продукци хьаярга дIабодь мах лохбеннаб.

БIарчча хьанйцача промышленносто шера план кховчашъяьяле а, продукци хьаярен цуна реализаци яра, къахьегама оасарле лакхъяра планаш кховчашъянза йола предприятеш а я. ДIадьхадаш оборудованех пайда эцачара, болтала яьча, укх тIеххьарча шерашка болх бе йолаялийтача дукхача промышленни объектай проектни мощностах кхерервачара кховчамбоацараш.

1969 шера конструкци оттаьча я кийчъяьча а кердача машиний, оборудованей, аппаратий образецаш 2,7 эзар я, эзар гаргга да приборий керда тайпаш. Дукха арахеца доладаьд тоалаь бехкен эксплуатационно-экономически хьокхамаш а долаш дола изделей 1200 совгIа керда тайпаш; цу цхьан хана производстевра дIакхеккхай къаенача конструкцейи моделийн изделей массеш бIаь цIи.

Халкъа боахама юкъейихьай шера лаьрхIама 2,7 миллиард гаргга сом кхоле йиш хилийта йола 3,2 миллион хила мегаш изобретенеши рационализаторски предложенеши.

Мехка дукхача районашка дIадахача шера хиннача чоалханеча хаоттама хьалашен стихийни хатарашен доккха зе даьд юрта боахама, йоах СССР ЦСУ хоама тIа. ХIаьта а, ерригa яьккхай юрта боахама продукци 79 миллиард сома маьха я, укх тIеххьарча диъ шера хIара шера юкъера лаьрхIача яьккхачул борраме я, 1961—1965 шерашка юкъара лаьрхIача цхьан шера яьккхачул 19 процент дукхагIа а хиннай.

ДIадахача шера даьккха дерриг ялат 160,5 миллион тони (9,8 миллиард пунт), иштта аьлча 1961—1965 шерашка юкъера лаьрхIача даьккхачул 23 процент дукхагIа хилар. Дерригa даьккха дуга 1,1 миллион тони хилар, хIаьта из 1968 шера даьккхачул 4 процент дукхагIа а юкъера лаьрхIача 1961—1965 шерашка даьккхачул 3,8-за дукхагIа а хул.

Паччахьалкхен ресурсашка хьачухьаьд клата 65,5 миллион тони.

Мохк бIарчча хьанйцача доахани кор тIара оалхазараш, шура а фуаш а эцара план кхоачашъяьй. Цхьабакъда, планал совгIа паччахьалкхенга докха духхи шурен кIезиг-дукха кIезигденнад. Дукхача колхозашен

(Чакхдоалар, 3-ча оагIо тIа).

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Томи яхача хин аьтта оагIорахьарча берда йисте гIолла миссехк километр Iоула Малхбузен-СибарегIен металлургически завода промышленни площадка. Итт шу хьалха йоархаш яьнна ер из моттиг, хIаьта цхьацанаьа дийтта эзнигаш а дар эггара хьалхагIа хьаьергIоаь объекташ белгалйоахаш.

Тахкара Малхбузен СибарегIе — из я низ бола йиъ коксови батарей, шиъ йоккха доменни пиши, бахаш оасарле лакха йола кхоъ конвертор, хагийча сортех йола прокат ю станаш, блюминг «1300», аглофабрика, кхы тайпа итташ йоккхий гIонна йола цеки ни участкаш. Изза миссел йоккха цхьаккха завод яц СибарегIа.

СУРТА ТIА: Малхбузен - СибарегIен металлургически завода панорама.

А. Кузярина сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТИЙ ДЕНАЛ АЙДУ

Партийни собрание ден повестка керщарен из дика кийчъэь чакхъиниккхарен гIулакх коммунисташта юкъе беча кхетамна балха кертера даккъ лерхI тха партийни комитето. Собрани кийчъеш производственни участкашка къахьегачу коммунисташца дагабуьйл парткома членаш, эггара хьалхарIа терко е еза дешаш бен талду. Цул тIехьарIа парткоме ... те гул а беле парткома заседане ден повестка оттаю. Нагахь сацца дош цIенхаштта терхем тIабаккийта безаш хилча берригача коммунисташца цхьана дуьца оттаду.

ДIадахачи шера гуракь дар из. Коммунисташ С. Пономаревы Я. Хуварикови хьайбай бовхама тIахьожам лоаттабе деккарийла баьбар парткомо. Коммунисташта гучадаьлар доязан чулоаттадаре хьалаш тоа ца дича, хьайбаш дикагIа ца кхьбача 1969 шера пачхьалкхенга хьайбай продукци йоккара план кхоачашъяра гIулакх кхерамерча хьала тIе оттаргдилар.

Парткома членаша шоийла дата е баьина гучахьарча партийни собрание дуьца лаьрхIар из дош. Собрани кийчъе тIадиллар парткома членашта С. Пономаревнен Я. Хувариковнен.

Собрание докладаш йир шурий фермай заведующина. Массане дика даккъ ловцаш чакхъьалар собрани. Боахама гIулакхех дог лазаш дуьйцаш дика кхетамне дар цар дейн хиина къамьелаш. ХьатIакхухьа доакхар оьзц,—йовхар цар, — хIаьта хьайбашка из лерттIа дIа я кхачийтац. Пачхьалкхенга дулх доккара план кхоачашъяра Папанина цIерагIча хуторе дулха лаьрхIа IаьсиЙ чулоаттадеш кхоабалга вIаштIехьаккха деза, доакхар Iалашдарий из хьайбашта дIателаран тIехьожам чIоагIбе беза, аьина белгалдаьккхар коммунисташа.

Цар даь къамьлаш тийнна предложени дерде е лаьца дIахо йоадаш хира хьайбай боахам тоабеш да дезараш белгалдеш бола решени тIайкцар собрание. Из кхоачашъяра тIахьожам лоаттабе деккарийла бир парткома членаш.

Цул тIехьарIа хIара декадах доаркашен скотникашен беча балха итогаш йоре оаха. Фермай кулгалхошта, партийни группашта эша ноакъостал доре парткомо хьайбай боахам айбара коллектив оарцагIйоаккхача.

Партийни организаци хинняхьа оарцагIъялерах дика лоархIайнр коллектив шиЙ деккарех. Хакал хьалха кхоачашйир боахамо пачхьалкхенга дулх доккара план.

Цу масала хьаьъохх дика вIаштIехьъяьккха кийчъьача собрание коммунистий в эрригача коллектива а хьиннар айделга.

Цул совгIа дукха харгIаьннед парткома собранешка гIолла коммунистий дисциплина чIоагIъече. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладергда аз.

ДIадахача шера гуракь дар из. Гуйран балхаш сихагIа чакхдахара гIулакх эггара хьалха коммунистех, цар коллектив оарцагIъяккха низ дIакхачарах тийше дар. ХIаьта цхьаболча коммунисташа цоаш телхайора къахьегама дисциплина, партийни собранешка хаттахьа хьа ца уххаш, членски взносаш хьа ца луш массехк бутт боккхар. Массехк саг нера вакар уж, дисциплина телхаераш. Из дош партийни собрание айде лаьрхIар коммунистаца. Собрани кийчъе тIадиллар парткома членашта В. И. Мунчина, В. И. Свидлова, И. А. Замарахина, хьайбарашта. Партийни дисциплина телхаеча берригача коммунистаца къамоьл дир цар.

Партийни собрание цIенхаштта критика йир коммунисташта Т. С. Олейниковна, С. А. Бахтинана, Е. А. Гечкаевна. КПСС устав хIаране кIоаргга IомадергIола гIулакх вIаштIехьдаккха, устава декхараш кхоачашдарах коммунистий отчеташка ладугIа соцам бир партийни собрание. Цул тIехьарIа хоалуш чIоагIъелар партийни дисциплина.

ДIадахача шера шийтта партийни собрани хиний тха. Цига коммунисташта политически кхетам балара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, боахача экономика айяра, шотта хьылоле а дешаш дийцад. Собранеш соцамий проекташ кийчъеш, дукъа ловцаш хиннаб парткоми берриге членаш кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш белгалде ховргдола коммунисташи. Цул тIехьарIа собране даьча къамьлашка хьежжа кийна а йий коммунисташта Iосш оаха проект. Цудуъьа из кийчъеш даккъ ловцаш болча коммунисташта собрание решени вахаре чакхъяккхара, коллектива хьалхашка латта деккараш кхоачашдара шоаш беккткхаме хилар къаьстта дикагIа кхетаду.

ХIаьта а ала йиш из тха балха тIа деррига шаьра, кхоачамбоацараш доацаш да аьнна. Из къаьстта дикагIа кхетадир оаха КПСС ЦК «Ярославски городской партийни организаце партийни собранеш чакхъяхара практиках» лаьца баь соцам бийшачул тIехьагIа. Партийни собранеш решенеш вахаре чакхъяхара гIулакх хьала латт тха.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш белгалдеш я парткомо. Боахама гIулакхех хIара коммуниста беккткхам лакхбарца дIаболабе лерхI оаха из болх.

«В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах» КПСС ЦК вравкьа Тезисаш наха дIайоаязйтара шерра бола боаржабаьб парткомо. Цу гIулакха оарцагIбаьхаб политинформатораш, агитатораш, боахама кулгалхой. Из болх бокъонца дIаболабалале партийни собрани дийцад из доархIаме документ, хIара сага дизза дIадоаккийтад партийни организацена хьалхашка латта деккар.

Укх деношка балха ди чакхдаьлча е делкъагIа сацIача сахьта дукха нах гуллу политинформаторашта гонахьа. Тамаш е хIама дац из. Деза да советски наха В. И. Ленина вахарца, цун гIулакхашца дувзаденна мел дола хIама.

Н. РЕШЕТЕЙ,
Наурски района «ЦIеча байракха» цIерагIча колхоза парткома секретарь.

КОМИ АССР. Шахта № 11—12 — «Интауголь» яхача комбината дикагIъярах цаI. Цун коллективо доал дарх кердача системагIа болх бу ер шолагIа шу да. КарагIдаьккараш тоъал доккхий хIамаш да. Пятилетка диъьагIча шера хьайбаьккхан реълнаеца иьк кIор 18 миллион сома мехха ба, кхы тIа е 300 эзар гергача сома пайда баьб. Программа толхча кхоачашъяр — къахьегама оасарле лакхъярах, керда техника, НОТ-а планаш шерра шеънекахъярах хьахиццар. КIор хьацIенбара балхашта комплексни механизаци яь ьыинай шахте.

Шахта балха экономически хьокхамаш тоалара гIулакха доккха даккъ кхоач материальни стимуляцешка. 1969 шера кхойтталагIча алапе хьесапе шахтераштен инженерно - технически болхлоштен 204 сом деллад. Предприяте фондий чотах хьалдаьад дика кийчъяь 64 квартира чуйоаа шш цIав 129 квартира чуйола ахьа цIаи. Болх бош да берий даь цIа, профилакторий.

Горнякаша толаме йхоачашду В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийне тIанйца деккарш, 1969 шера плана совгIа 35 эзар тони кIор баьккхаб цар.

СУРТА ТIА: шахта шоллагIча горизонта рудни ков. Планал совгIа баьккха кIор тIаболла вагонеташ йоагIа.

С. Губско сурт.
ТАСС фотохроника.

УЛЬЯНЦЕВ ВАСИЛИЙ ВЛАДИМИРОВИЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Кхачам промышленносте дуккхача шерашка хьиннаре къахьегарахи ваь кховзткъа шу дизарца дувзадена Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ульянцев Василий Владимировича — Серноводски минеральни хиш дена завода директора.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель **М. МАМАЕВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

гор. Грозный, 1970 шу, 23 январь.

БЕРКОВИЧ ЯКОВ САМОЙЛОВИЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

ГIишлош ечен архитектурей дуккхача шерашка хьинаре къахьегарахи ваь шовзткъен итт шу дизарца дувзаденнен Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Сийлен грамота лойла Беркович Яков Самойловича — город Грозне кертерча архитектора.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель **М. МАМАЕВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

гор. Грозный, 1970 шу, 23 январь.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарца

В. И. ЛЕНИНИ СОВЕТСКИ ГЕРЗАШЦАРА НИЗАШИ

В. И. Ленина цIерацца яхха дувзаденна да. — йоах В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо яра хьакхехьа КПСС ЦК-ас баьча соцам тIа. — Советски Герзашцара Низаш хьехилари цар турпал истории. Цунна карагIдаьннa исторически хIама да пролетарски революце тIема программана, социалистически Дай-мохк лорабара хьакъехьарта хьехама лард йоллар. Советски пачхьалкхен истори хьакъоладелча дена Советски Герзашцарча Низашна моастагIашца лоаттабьча къовсаме сийлленца хьеней шоай тIема байраках, социалистически Даьхен паргIатон лоIам лорбир, фашистски лоала кIалхарваьлар дуйнен халкъаш. Советски "Халкъан цун Герзашцарча Низашнен маслама а дагадоагIа Ленина васкет — империалисташа лелачеча тийшача балхаш дим фо а хIа вьинча кийча а хила».

Владимир Ильича тIема-теоретически практически гIулакхаш хьахьокхаре социалистически Дай-мохк лорабара хьакъехьаре цун хьехам парте кхоачашбаран хетаь я Советски Эскара Iилманой йоккхача коллективо язъяь «В. И. Ленин Советски Герзашцара Низашие»[1] яха монографии. Эггара хьалха арахийцача цу книжкане 1968 шера М. В. Фрунзе цIерагIа преми еннай.

Монографе тIа душ Сийлахьвоккхача баьча кIоаргга тIема экиеш йолаш хина хилараж. Ленина ма дзоа Iомадьд гера кара а ийца лоаттабеча къовсамех дола К. Марксен, Ф. Энгельсен балхаш, тIемий тIема искусстван истореш, гера кара а яйца лоаттабеча къовсамо юкъара проблемаех, стратегехи тактикаи лаьца теоретикашен историашен изадь Iалаьмате дукха книжкаш дийшад. Книжка тIа хьахьокх, Владимир Ильича пролетариата революционни къовсамерча тIема гIулакхе лоархIама масса оагIорахьара мах баь хилар, тIема зноней боккха лоархIам баь, тIема техникаи тIема организаца Iалаьмате боккха лоархIам баь хилар.. «Хьалкъа вдамашен халкъа классашен сийлаль-локхийна исторически къовсамашта пайда эпаш долта гера уж хиларах тарра».

Кердача исторически замон, империализман пролетарски революцейн замай маIынте башхалонашкен хьежжа, В. И. Ленина творчески дегIайоалаьай тIема доштаех йола марксизма теори. Цо кIоаргга анализ яь хIанзарча тIемий кертерча закономерностштен башхалонаштен, социалистически Дай-мохк моастагIий ша а баь котало яккхара лоархIамегIарча хьалашта. Цуний карагIдаьлнад пролетарски революце тIема программа кийчъяре, социалистически Дай-мохк лорабарах дола дош Iомадарен довнийтарен, Советски Герзашцара Низаш хьадара теоретически положенештен оалагIрча принципаштен лард йоллара, советски тIема Iилма лардаш хьаяра даьккара исторически хIамаш.

Ленина хьахьекхад пролетарски пачхьалкхен герзашцара низаш хьадарен чIоагIдарен, социалистически мехкий тIема низ лакхбара ниаькаш. Цо хьийхад, советски Эскари ТIема-Форда Флоти дегIадоалдара чIоагIдари кердача социалистически стройца, цхьача кьяха сихха дегIлуяра экономикаца, Iилмаца, техникаца, культурица, советски обществан морально-политически цхьоагIонца яйха дувзадолийташ хулийтарга. Кулгалден Коммунистически партин хулга Советски Герзашцарча Низий чIоагIалла низи дукхдула къест лаьрхIаб В. И. Ленина.

Мехка оборонин низ чIоагIбара даьже ленински васкеташ массаза а кхоачашдеш хьайоагIа Коммунистически парти. Из ишта хилар бехкенца зог тешо а деш баькъу КПСС XXIII-ча съезда решенеша, Ленински идеяш ларде кда социалистически пачхьалкхенаца цхьана лелачеча тIема гIулакхашта, хIара мехка социализмана карагIдаьннарен цхьана лораеара даьхерча цар союзнически доккараш.

Книжка тIа ма дарра хьахьокх Советски Эскари Флоти чIоагIдара а гражданскии тIема шерашка ирахьарчен чуччен контрреволюце низашта духьала лоаттабьча къовсаме цар чакхдаьхача тIема гIулакхашта кулгаллара а даькъера В. И. Ленина практически гIулакхаш, Советски Герзашцара Низаш хьадарен хIанзарча хьалашка мехка оборонин низ лакхбарен дешашка ленински идеяш чакхйоахаш творчески дегIакхулаш Коммунистически парте беш бола йоккхи хьинарен болх.

«В. И. Ленин — советски тIема Iилмана лард елар. Герзашцарча Низашта ленински стратегически кулгаллоа башхалонаш» яхача корта тIа ма дарра дувц тIемахи кердача исторически хьалашка на барахи бола К. Марксен, Ф. Энгельсен хьехам В. И. Ленина дегIабоалабар; гера кара а ийца къовсам лоаттабара закономерностех, тIом барен тIема гIулакхаш лелабарен способаш а формаш а дегIаккхувларахи хувцарахи В. И. Ленина вахар; политикаи тIема стратегии къамерча бувзамах а тIоми тIема гIулакхаши хоадамболаш лелабарах В. И. Ленина ахар; советски тIема Iилма ленински ларваш Коммунистически парте дIахо дегIаккхувлар санна дола дешаш.

Монографе тIа хьахьокх тIема строительствa болхлоеш къахьегача ахархоехи Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен тIема кадраш къамехарен кийчъярен, буржуази тIема специалистеи пролетарски пачхьалкхенца гIулакх де оттабара — лоархIамегIарча проблемаех цаI къовстаяре даьккара ленински теоретически положенеши цо кийчъяь политикен. Цу кертa тIа дуьс ленински положенеш практически кхоачашъяр духьа парте лоаттабаьча къовсамах. Герзашцарча Низий команднии политически кадраш кийчъяраха чIоагIъяраи, цу даькъе карагIдаьнача хIамах, хIана Коммунистически парте, ленински идеяшкоа хьалале лелаеш а тIема гIулакх дегIадара хIанзарча боарамга хьежжа а, Советски социалистически пачхьалкхен тIема хадараш Iоме миннта ю а хьал мишта кхею а.

Йоккха моттиг летаяй Советски Герзашцарча Низашка беча партийно-политически балха Владимир Ильича мел боккха лоархIам баьб, цо лерхIараш чакхдахара Ленина хьийха методаш, формаш, средствой маьагIаш а хьакъокхаш дола деша.

Герзашцарча Низий лачйн состав Iомадара цунна кхетам бодарен дешашка хьожача хана бокъонца шоаш ма йоаь хьежлл бIу даьна тIема кийча лоаттабара, салтий, сержанташ, эпсараш политически тIемен фел лакха йолаш, сахкетаме тIема дисциплина лелаеш хьалхабара даьже тIемахошта юкъе беча идеологически организаторски балха ленински приемаши методаши; хьадела бIуна юкъе социалистически законности правопорядки лелаяра хьакъехьа Ленина дIадийхараш.

Цу балхаца тIа-тIа доккагIа хьашт хул кхы а ленински тIема-теоретически тIехьалие керттера идеяши положенеи хIанзарча замицa, Герзашцарча Низий берриге бIуи бIуи тайпанаш кердагIа йолча тIема техникаеи герзаши хаддаиза кийчдара а из гера говзалца леладе Iомадара а деша, ех йолт ленински указанеш парте дIахо дегIаккхувлаш, империалистически сакхарача тIом хьаьбе тарлуча хана бIу даим тIема кийча болаш лоаттабеш, хIанзара тIом бера средствии дикалгахь оалантара дейя хувцамаларца дувзадена тIом бара керда способаш доя дара формаши цунна Iомаеш хилар хьахьокхарцай айкха юезаболийташ йоландь а.

ТIехьарча «ТIема строительства даьккерча ленински идеяи КПСС опыте дуйен халкъашта юкъера лоархIам» яхача V-ча корта тIа хьахьокх Советски пачхьалкхен Герзашцара Низаш хьадечера КПСС исторически опыта керттера белгаломаш а социалистически мехкий эскараштa бола цун лоархIам а. Социализма мехкий Герзашцарча Низий тIема доттагIала опыт хьаьллара хьехкхад ленински идеяши пролетарски интернационализма принципаши практике кхоачашъеш хилар, социализмала карагIдьаккараш лоралелга герза низаца вIаштIехьаланкхара социалистически система дорыга низаш вIашагIтохар.

ТIатохаш е нийсаца а дукха хIамаш юкъелахьад шоллагIча паданена, цхьадолча кортошта юкъе хьаннинай керда разделаш, масала, VII-ча кертa тIа — бIуна морально-политически психологически кийчо ярах бола Ленински идеяш. VIII-ча корта тIа — граждански оборона ярайоалаш тоепра хьаьхьен советски халкъа тIема-патриотически кхетам балара даьккеьен КПСС еш йола йоакхо. Шин разделa ларда тIа хьахиниаб керда корта — Герзашцарча Низаш чIоагIдара даьккерча тIема дисциплинан социалистически законностен лоархIача хьакъехьа В. И. Ленина вахар.

Книжка дуккха фотографеш юкъе доалаш а хоза кийчдаь а да.

Алексей НОВЛЕВ,
полковник исторически Iилмай доктор.

(АПН).

1) **В. И. Ленин Советски герзашцара Низаши. ДIаккоачаш а деш шозлагIа арахийцад. А. С. Желтова редакци яьй. Воениздат, 1968 ш.**

МНР. Байха - хоза къамах хIамаш кийчъю Улан - Баторерча вуаг - говзалий артело. Хоза чеккарен догамаш дика даьи хиарца теркам шоашта тIаоз ингалехи даачакх, лакках а гипсах а цьча сувенираш.

Дуней халкъашта юкъерча интаржашка цкъа саний дуккхаза е хьоана уттадьй монтолийн мастериша я художественни хIамаш.

СУРТА ТIА: ингале ваза йоаш воала художник Б. Цэрандорж.

В. Будаин сурт.
ТАСС фотохроника.

У. Э. Гайсултановна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялирах йола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Советски литература дегIаккхуьлача дуккхача шерашкен беркатен болх барах а вьина дийнахь дена шоаттке итт шу дизарца дувзадена а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Гайсултанов Эдисолта Iумара — писатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель заместитель М. МАМАЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1970 шера, 26 январь.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС ЯРА

Хоаш ма хиллара хьалха город Гроэнерча цIенопта тIабижа кIур уьлар. Цу гIулакха чIоагIа уйла еш бар дуккхача предприятешкара рационализатораш новаторваш. Къаьстта дукха къахьегар Бурштейн Ефим Исаевича.

...30 шу хьалха чера Грозненски горисполкоме хIамита саг, «Гипрогрознефть» инженер Е. И. Бурштейн. Цо кийчъяь Грозный цIенъяра предложени дIахьехкар цо. Горисполкома дувца оттадир из дош. Инженера тешабир исполкома членаш Грозне теплофикаци яра лоархIаме гIиило хьалле езаш хиларах. Цига оттадир ковчача доаторца болх беш йола хIамига котельнеш дIаяха езарах дола дош, хIана аьлча цар бIехйора город. Наьха цIенош дIоахдара пайда эца беза теплоэлектроцентралера хьадоагIача хих, йоахар къовча инженера. Из хий цу хана пайда ца я дац Шолжа чу Iочуухаш доалеш зар. Горисполкомо раьзи хинна тIаийцар Е. И. Бурштейна сина рационализаторски предложени.

Цхьабахьла, цу предложенех пайда эца вIаштIехьдалийтанзар фашистски Германе хьоабаьча тIемо. 1967 шера дена Грознена теплофицировани е йолалар. ХIанз эзар квартира йовхал лу теплоэлектроцентралера хьадоагIача дIайхача хидо.

Из лоархIаме мероприяти чакхьяккхар баьхн долаш вIамигача котельнешка болх беш хинна 7 бIаь кочегар кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъаваьлар. Теплофикаца ю № 1 йолча ТЭЦ-с электрически энергиi йоакхача хана хьахулача комбинированни йовхала новкъостаца. Цох боккха пайда хул пачхьалкхенна. ТЭЦ-а гаьна йоацадеш хьалъиий лаьрххIа йола станци. Цига болх бeш я йоккхий центробежни насосаш, хIара сахьета цар дIаухийт эзараш кубически метраш дIайха хий. Наьха цIеношкарча батареяшка шелдена хий юха дIоходе цига чуоагIа. Турбинашкарча паро юха е дIоходу из. Из бахьан долаш шера пачхьалкхенна кхоьу довгор 30—35 эзар тони я. Тоаденнад города санитарни хьалеш а.

Цу тIа чакхдолаш дац ваь города теплофикаци яра балхаш. Сиха хьалду городе наха чубаха цIенош, общественни зданеш, цо дIадех дIахо а теплофикаци шеръяр. «Гипрогрознефть» институто проект а оттаяь сахьата 45 миллион килокалорий йовхал душ йола мощность сиха карверзийр. ХIанз цун мощность 75 миллион килокалорий я. Хьалъеш латтача гIишлошка хьежача цо а кхоачамбац.

Дукха ха йоацаш Грозненски горисполкомо керда решени йир сахьата ши бIаь миллион килокалорий йовхал лургйолаш теплофикаци шеръяра. Цо къаьстта хьахьокх йовхал ялара мощность 2,5-зза лакхлургхилар.

Теплофикаце шоллагIча яргIаиз проектировании а тIалахажадьа «Гипрогрознефть» института. Из болх кхоачлиобеча керте латт Е. И. Бурштейн. Хьалха санна йовхал яла еза кертера источник я № 1 йола ТЭЦ. ВорхI километр дIоахал долча 600 миллиметр диаметр йолча магистральни трубопровода чу гIолла городе дIаухийтаргда дIайха хий. Сахьата цу трубопроводий чу гIолла дIадоха хий шиъ-ах эзар совгIа кубически метр кургда.

Ефим Исаевича хьахьокх города тепловой сета план. Йовхал дIа-юха екъаш йола магистрал уллийта лерхI Заводской района Педагогически улицагIа, цул тIехьагIа из чакхьерга Беликовско тIаь тIа гIолла, дIахо из кхоачаргIа Субботникова улицага, цул тIехьагIа Ленина улица тIа ярга. Уж мероприятеш чакхъяьхача дикка тоалургда бахача наьха квартирашкара йовхал буйкальтара гIулакх. ДикагIа кхоадергда довгор, фецара бассейна дьалаш тоалургда, цига тоалургда къахьегамхой культурно-бытовой хьалаш а. Уж мероприятеш чакхъяхара ировкъоста ду Грозненски городской архитектора Я. Берковича. Город дегIаяре перспективашка хьежжа трубопроводаш ехкора дешаш къоастдара хьинаре дакъа доац цо.

Массаза а творчески къахьегаш ва Ефим Исаевич. Цо массехк лоархIаме изобретени яьй. «Гипрогрознефть» болх бешеьха а чакхъяьккхар цо техникум. Цул тIехьагIа Грозненски нефтяной институт а. Массаза а хилагIйола участие лехаш ва Е. И. Бурштейн. Цун наькха тIа леташ а Къахьегама ЦIеча байракха орден, медалаш.

Хьалха бовхама чIоагIа лоархIаме йола промышленни объектай проекташ кийчъеча хьинаре йакъа лаьарах цун сиий медаль, СССР халкъа боахама карагIдаьккарий выставка свидетельство.

Шиъ керттера болх бешшехьа а проектировщика Ефим Исаевича хьинаре къахьегa хьона кадраш, инженераш кийчбара, 20 шу совгIа ха я цо Грозненски мехкъаьтта института хьеха. ХIанз творчески хьинаре къа а хьегаш В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача юбилейна къахьегама совгIат кийчъяра хьехво кIор ца деш къахьег новатора.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а Нохч-ГIалгIай областной совета изобретательстви рационализаци секцие член.

Технически Iилмай доктора профессора Г. Е. Поспелова кулгалгIа электронно - вычислительни машиной новкъостала электропередачай экономически параметраши режимаши уттаме метадика кийчъьяй. Белорусски политехнически институте электрически системайи сетийи кафедра Iилманашта. Волгоградски энергетикашта даьча заказагIа яхачамбаьб из болх. Из шаьбоалабара шера цхьа миллион сом кхаду. Юкъедихьача дукха ехха кхоадертдолаш дола лоархIаме Iилман техникаши кхы а даьа коллективо.

СУРТА ТIА: лаборатора из технически Iилмай доктор профессор Г. Е. Поспелов кафедра аспирант В. Э. Воротницкий.

В. Лунейко сурт.
ТАСС фотохроника.

БІАЬСТАННА НАКЪАДОЛХАШ...

Гурахь дийнача алата пхи эзар совгіача гектара тіе минеральни удобренешца подкормика яьй Малгіабика района «Ингушский» совхозе. Уж бахалаш венице новкъе. сталца дьяьа. Шоай бахка болх юкъагіа битац ойнаваха коллективо, минеральни удобренеш тіайоттарша Б. Корнгевас, Я. Фаргиевс, Ф. Евлоевас.

СУРТА ТІА: минеральни удобренеш тіайотташ латт самолета тіа.

Н. КАБИАШВИЛЕ сурт.

ХЬАЖКІАШ ЛЕЛАЕРАШ КИЙЧЛУШ БА

Хьажкіаш лоьмашта юкерча вовз гурахь дуй кіа дІадаьчча шоллагіа керттера алата культура я. Шаьла районе алатийна лаьрхіа хьажкіаш дІаюьш 3500 гектар лаьтта ду (е дерригача оахача лаьттех 12 процент). Цудуьна хьажкіаш хьушкъзьарах тейша хурсда дерриге алат доккхара лаьин социалистически деккараши кховчамдела.

Шаьла районера Іалама-климатически хьолаш аьттуе болаш да алатийна лаьрхіа хьажкіаш кхеяра. Хьалха латтарий опыто хьахьоах, хий ца дехкача лаьтташкара хіара шера хіезигагіа шыккхача гектара тіара 45—60 центнер алат чуда йиш хилар. Халахета я, белгалдаккханза дергдаш уьх тіекхьарча массехь шера віашта районе юкъера хьуьтакьм планегіа лаьрхіачул дохагіа хилар, дІадахача цхьаь шера марл район біарча хьажіачо хіара гектара тіара 30 центнер, йолаш хьажкіаш чуса ца хилар. ДІадахаь шу дика хиларах пачхьалкхеве еккай фуальаьхача хьажкіий 3751 тонн, е 1968 шерачул 1800 тонн дукхагіа. ДІачуьна ерригаш я хіана ю аьнна йола хьажкіаш сортовой ю аіаьта ю бахьан долаш сорт дикагіа хиларах кьк тіе а 200 процент мах ю боккамаша. Цу дерригача хьалдаш йоккха доход телеш культурай мугіара дІаоттаний хьажкіаш — ю деш аьииз хьажкіаш кіана пайда луш я.

Района дерригача боахамаша хьувкъам лакхбера плане тіехкхоачашьяьй, алан 25 центнер бахьц гектара тіара; 17,2 центнер мара ца хьеквача Куйбышева цІерагіна колхозагаьом 27 центнер шекха еача 25 центнер мара ца хьехкача «Ахтуринский» совхозагарен дІайаьккхача.

Хьажкіий хьувкъам эггара лакхагіа кхеба Ленина цІерагіча колхозе — 45 центнер, КПСС ХХ-ча съезда цІерагіча колхозе — 38 центнер.

— Дукха ха йоццаш КПСС райкоме совещание хилар хьажкіаш кхеча механизированни звеной кулгалхой. Соахк дьаьа толлаш дІанІоагі мошта дергдар, хьажкіий хьувкъам ахы а лакх фу дь бертба яха дош дар совещание дийцар. Цига итогаш йир 1969 шера хьажкіаш кхеерашта юкъе лаьттача социалистически яхья. Хьалхаре моттиг яьккхай звеньевой Саидов Вауди волча хьажкіаш кхеча механизированни звенос, цо 175 гектар долча лаьттан хіара гектара тіара 53,4 центнер фуальаьхача хьажкіий чуеяй; шоллагіа моттиг лаьцай 160 гектар долча лаьттан хіара гектара тіара 41,4 центнер яьккхача «Шалжочий» совхозерча Абдулаев Саламус, кхоалагіа моттиг — ХХ-ча партсъезда цІерагіна колхозерча 150 гектар долча лаьттан хіара гектара тіара 38 центнер яьккхача звеньевой Ломалиев Іаьлас, 24 механизированни звенос дІанах лаьрхіачул лакхагіа кхебеьб хьажкіий хьувкъам, хіаьта цу кіезига мара боашча наха я лаьттіа къахьетарах райопе юкъера лаьрхіача хіара гектара тіара кхебаь хьувкъам 30 центнер кхиннаб. Хіаьта, нагахьа саина вокх юкейиса 12 звенос а нштта хьувкъам кхебеш хиина баларе, шоай из кхебе торо йолаш а хилча, ахы тіе а Іалаьмате дукха хьажкіаш еиа Курганр района хьажкіаш лелаерашь. Долче, хьажкіий хьувкъам лакхбара резерв Іалаьмате йоккхий я. хіаьта дергдар уж из мотта оарцагійоакхита да. Цу резервай хьелсехь дае совещание хиина къамаьл. Хьувкъаш дакхбергболча керттерча хьалех цаі да дикагіа йола участкаш хьахаржер. ДІахьхача ханна лаьрхіа звеноштаь шоай хиннаьча лаьттіаш дІадалар, цу ккашка лаьтта лелаьара культура лакхьа, удобренеш теса, хий детвача лаьтташна хий дехка, ший ханнасьен дикен лаьтта яла, біаьстан юкъе обработка е, хіаьта иштта эггара бехктокхамегіа дола гІулах да я — хьажкіаш дІаювлгеа дІайийначул тіехьагіа царна гІулакх деллен віашітіехьдакхха звенный йиш хургйолаш.

Шаьла района дерригача боахамашка хьажкіаш делаю звеноп віашагіьехка яьиннай, участкаш дІакхаьчий звеньяшка, хіаьта уж хіана цига агротехнически мероприятеш чаккйоахаш я и. 1970 шера хьажкіаш дІаювргйола дерриге лаьтта энба ьаха даьннад, соахк біаьстан юкъе аха оазш 3000 гектар йига хиннача метте. Механизированни звеной звеньевой Саидов Вауди хіанзлехьа минеральни удобренеш тайса ваьннав, гектара тіа 1,5 центнер в йолаш. Соахк хьажкіаш тіаханиа оасар довиц эггара дикагіа йола участок хержай цо. ХХ-на партсъезда цІерагіча колхозерча звеньевой Ломалиев Іаьлий опытах пайда а эцаш, соенла тіаханина лаьтташ ця тіерг хьажкіаш дІае. Опыто хьахьаккхал, хьажкіаш хьувкъара эггара дикагіа доле лаьтта шекарг свекла тіахцинар долга, нагахьа саина обработка еш а оасар тіадоацаш а из хиндаде.

Кховчамбоцараш а да тха къаьст-къаьстача кулгалхойн специалистийн балкаьа. Звеньай ерриге состав юкъе я оаш совещанео хьац дерригача боахамашка, звеньаш віашагійоэхера хьахъехьа колхозий правлеией решенаш яьяа. Масешенна е оттаьь хьажкіац лакха хьувкъам кхебарах йоемеіі талара системо, хіаьта из долла хіача хіанзе я де дела, шоаш сендуьхь болх бергба, шоьита миште мах тергба механизированни звеньяшта хайтар духьо.

1970 шера «Джалка» совхозе комплексни звеньяш віашагійоакхогіолаш я, Звеньаша біарчаьб яьжи шоай участкашка болх бергболаш хьажкіаш соагіа кхы культураш а тергьа царна дІае.

КПСС райкоео указани ехнай звеньяшна цІаьхха хьажа, царна эшаьча боарле техникел нахи хилийта, дикагіа йола лаьтташ къоастадел удобренеш ялеп, цу тайпара ерригача звеньяьна тха дикагіболча хьажкіаш лелераша Саидов Вауде, Абдулаев Саламу, Ломалиев Іаьлас, Магомадов Селаьма, кхачар я санна лакха хьувкъам кхебергболаш.

Н. ПУГАЧЕВ.

Шаьла района юрта боахама производственни управлене агроном.

ПЯТИЛЕТКА ДИЪЛАГІА ШУ

(Юстедолаьр. Доладуе 1-ча агіе тіа).

совхозашен пайда ийцабац доьхан дебаларем хьайбай продукташ дукхагіа яьаран йолча ерригача торонах, кіезигагіа йоахх уж пачхьалкхенга.

ДІадахача шера планированни экономикерки стимулированни кердача хьалашка болх беш хиннай 3,8 эзар совхоз, хіаьта уж мехкарча ерригача совхозех 28 процент гарта ю. Совхозаша ерригаш я хьайьача, пайда беш чаккадьахкай шу, цхьаберьа пайда бара план кхоачашьяьи.

Хіанарча техникаш дІало хийфеш хьабекаб юрта боахам. Соахп пачхьалкхенои колхозашк юрта боахамга дІаяхийта капитальни вложенеш 16,7 миллиард сомга дІа я кхаьча, 6 процент дукхагіа ховкей.

СССР ЦСУ хоаьа тіа дІахо аьннад, транспорта дерригча тайпай грузооборот 3374 миллиард тонн дІа я кхаьча, 1968 шерал ца йийсина 4 процент дукхагіа хиннай. Пятилетка диъ шера 29 процент лакхъеннай грузооборот, хіаьта из пхе шера плане Директивашка лаьрхіача темпашца кийс я лу.

Соахк халкъа боахама дерригача довкъонка болх бе йоалийтай керда производственни ноцносташ. Соахк болх бе йоалаеннай 350 керда йоккха промышленни предприятии я, хіаьта иштта болх беш йолча предприятешка Іалаьмате дукха керда цехаш я производстваш а. Цул соагіа, болх беш йолча предприятешка производствана механизацин интенсификацин яра, технологически процессаш тоаяра, оборудованеш модернизаци яра, кхьин организационно-технически мероприятеш чотах алаьнъяьай производственни мощностам.

Хоаьа тіа цІераш яьхай соахк болх бе йолаеннача, йоккхагіболча предприятей объектайн. Масала, Красноярски ТЭС-е болх бе йолаялийтай хіаране 500 эзар киловатт ниа болаш йола йиъ керда гидротурбина. хіаьта уж болх бе йолаялийтарш станце ниэ 4,6 миллион киловаттага дІакхаьчеб; болх бе йолаенний керда тепловой районни электростанцеш — Костромской, Эстонски, Лукомльски, Трипольски. Болх бераьта юкъеяхай «Къилбаселен лепар» яхача газопровода хьалхара аргіа Уста — Торжок. Мощностиш болх бе йолаялийтай Ангарски, Пермски, Кременчугски, Гурьевски, Киришски мехкадьатта чекхдоахача предприятешка. Болх бе йолаеннай череповецки заводерен Нижне-тагильски комбинатерен йоккхагійола домена ши нишк. Челябински, Малхбузен-Сибирегіарча, Криворожски, Енакиевски заводашкара бархі керда конвертор, Малхбузен-Сибирегіарча заводера блюминг.

Пачхьалкхен плангіа хьайкача ахкан чотах юрта боахаме болх бе йолаялийтай хьайбаш леладу дукха помещенеш, хоатіарча оалазарий фабрикаш.

Масса меттера хьатіадоагіача ахчай чотах халкъа боахамга дІаялийта капитальни вложенеш (1969 шера 1 январе дешз юкъедовладаьча мaьхех) 70,5 миллиард сом я 1968 шерарчул 4 процент дукхагіа хилар.

Потребленеги накопленеги дІахийта къамаь доход цхьан шера 6 процент дукхагіа хиннай. Пятилетка диъ шера 31 процент дукхагіа хиннай къамаь доход, хіаьта из пхе шера плана Директивашка лаьрхіача темпашка хьежжа я хул.

Шера юкъера лаьрхіача халкъа боахаме болх беш хиина дерриге болхлой гІулакхер кхин 67,9 миллион сагга дІа я кхаьча, шера 2,8 миллион саг я 3 процент дукхагіа бар.

Соахк алапеш лакхдьяь гІишлошьеча, ремонтно-гІишлой белхаш деча, гІишлой-материалий промышленноста предприятешка балха бовхача болхлой юкъера алапа толача категорешта. Хьалхагіа оттаяза хиннача Красноярски краерчен Иркутски областерчен предприятей, учреждеией, организацей болхлой алапена районни коэффициент оттаьй (Іотіатехад).

Вотта юкъера лоархіаш дола халкъа боахачерча болхлойн гІулакхера нахкен алапа 117 сомага дІа я кхаьча, 3,9 процент дукхагіа хиннад; общественни потребление фондашкара ахчаш тела льготаши лаьрхіача 157 сом хиннад алапц, 1968 шерар хинначи 151 сома меттел. Колхозой къахьегамах теле мах 3,6 процент лакхбеннаб.

Бахача нахага общественни потреблене фондашкара хьаьча ахчаш льготаши 50 миллиард сомага дІа я кхаьча, лучагіарчул 7 процент дукхагіа хиннад.

Бахача нахах хіара сага сих лоархіаш йола кьахьехахой реальни доходаш шера 5 процент лакхъеннай, хіаьта пятилетка диъ шера цу шерашта пхе шера плана Директивай лоархіамашка оттаьча 23 процента меттел цу хиннай 26 процент.

Пачхьалкхен коопертивни торговле розничи товарооборот 142,8 миллиард сомага дІа я кхаьча, віашш вийсача мaьхаша лаьрхіача 7,4 процент йоккхагіа хиннай. Розничи товарооборота боарам пятилетка диъ шера 38,4 процент лакхъеннай цу шерашта пхе шера плана Директивай лоархіамашка оттадаь хиннача 34 процента меттел.

Товарооборот дикка лакхъеннаяле а, белгалдоахах хоама тіа, бахача наха дІадеха цхьадола товараш: белггаль аьтта дулх, сельд, баьцадааргаш, цхьадоле тайпа экнаш, барзкаш, кога гІирс, гІишлой материалаш, бахача метте эша цхьадола товараш кхоачам болаш хилийтаца цайна.

Пачхьалкхен колхозий, бахача нахьо ахчах мехка городашкен юртарнеи хьалдаьд 2 миллиони 250 эзари керда дика кийчьа квартира чуйолен хіаране шиний доалахьерен ерргга а 102,5 миллион квадратни метр чуіе моттиг йола шенош. Уж 1968 шера лаьрьа кіезига дукхагіа да. Соахк кердача шеношка чу я хейнее, хіаьта иштта хьалхагіа хьалдаь хиннача шенош чуіе моттиг тоа а лай 11 миллион гаргача саго.

ДІахо толачни дахьад халкъа образованн, Іилма, культура дегІехкхулача, квалифицированни кадраш кийчьеча, бахача наха медицински гІулакх деча.

(ТАСС).

ХІАРАНЕНА ДІАЙОВЗИЙТ

В. И. Ленин ваь біаь шу дизара хезаль КПСС ЦК Тезисаш, СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаш Іоманеш дукха балкаш лу Грозненски машиннакъа станце вагонашка хьежача технически пункта болхлоша. Болхлошта дика чулоацам болаш лекцеш еш, беседаш ю политинформаториш вагонашка хьежача нов. Белина, слесара нов. Шкларенкс, воккхагіа волча вагонашка хьежача нов. Малецке. Тезисаша, сессе материалаш социалистически Даькено дьябена исторически никъ къаьгта хьа а хьекхаш баьчча юбилейна сийлена накъадахара е йоаггіаш йола кийча ирах халкъа боахам дІало дегіабоалабарам, бахача нахьа вахара хьал тоадаран тіахьех. Из дика кхета я деш ниэ ца кхобеш къахьет станце технически пункта болхлоша.

А. ФЕДОРОВ.

НАХАЦА ДАГАБУВА

Тоадаш а кхина дІаьттад Шелковской района Дубовская станица культура ЦІен коллективо цахьалкхашка ше шера баьча балхах отчеташ елга. Укх деношка цу тайпара віашагікхетар хилар культура ЦІагіа. Отчетни доклад йир культура ЦІен директора М. И. Кочеткова. Культура ЦІен балхах лаьца, дикадир а кхоачамбоцараш а белгалдоахаш къамаьлаш дир станицерча школа директора Вуксинов, кинсеста директора нов. Кальченко, кхычар.

Культура ЦІен балка плана юкъейилхьача бакъахьа йола мероприятеш белгалйир дукхача колхозхоша. Юхера я художественни самодеятельноста коллективо концерт а оттадаь чакхдаьлар из віашагікхетар.

Г. УМРИХИН,

культура ЦІен автоклуба заведующи.

ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАШКАРА— ЛАКХА ХЬУВКЪАМ

Грозненски районни халкъа тіахьожама комитето тіахьожаш чІоагіагіа лоаттабу района боахамашка хий дехкача лаьттах дикагіа пайда эцара.

Комитет хьежай «Юбилейный» совхоза «Советская Россия» яхача колхозеи хий дехкача лаьттах пайда мишта ец. Гучадаьннад цу боахамашка хий дехкача лаьттах пайда эо эцаш хилар. Масала, «Юбилейный» совхозерча 1764 гектар хий дехкача лаьтташкара кіезига хьувкъам бамахеб 1968 шера а иштта 1969 шера а. гурахь дуь кіа хіара гектара тіара 1968 шера 19 центнери 1969 шера 11,7 центнери. Фуальаьхача хьажкіий а иштта лохагіа бар хьувкъам: хьалхарча шера 24,1 центнери шоллагіа шера 15 центнери, силоса лаьрхіача хьажкіий — 303 центнер хьалхарчен 194 центнер шоллагічен шера. 1970 шера лакха хьувкъам кхебара ле дезар даьдац совхоза кулгалхоша. Боахаме терналцаш гурахь дийнача плелташа, люцерьна, сенай бешахъашта лаьттах чудолийтарш хий дилла дезаш хилар. Масала, 1970 шера чудийр йолча хіомашта лаьттах тІоадал чуйолийташ хий лыллара план 1100 гектар, цу даькъе гурахь дийна алата 600 гектар хиннача метта, хий дилла цхьакха гектар яц. Хий диллара аьттуь болаш долча гуйран-Іан замалахьарча хьалех пайда эцап. Кіезига тесе минеральни удобренеш, пайда ю яц органически удобренеш.

Кху дикагіа лаьттац гІулакх хий дехка лаьтташ 2451 гектар, цу дакъа оахараш 2370 гектар долча «Советская Россия» яхача колхоза а. 2424 гектара тіа хий дехка сете пачхьалкхен чотах яьал а яь дІаеннаир колхоза. Цхьабакъда, цар тіара боккха хьувкъам геттара лоха ба. Масала, гурахь дийнача кіин хіара гектара тіара 1967 шера 16,9 центнер, 1968 шера — 23 центнер, 1969 шера—15,4 центнер яьккхай; цу шерашка иштта во хьувкъамий хьажкіаш, баьцадараш, цкъа дІайийна дукхача шерашка тіахьала баьшаш. Гурахь дуьча кіин хьувкъам лоха хилара керттера бахьан да шин хиннахьа из дІа ца дер, хий дехкара режимаш телхар, удобренеш кхоачамболлаш ца тессар, хіаьта алатийна, силоса лаьрхіача хьажкіий, аьла лаьрхіа цкъа дІайийча дукхача шерашка тіахьалча баьшай, кхача культурай хьувкъам лоха хилар дуккаьл хий деккара режимаш кхоачин ца яр, органически минеральни удобренеш кіезига тессар бахьан долаш да. Колхозе ваш инженер-мелиоратор, гидротехникаш. хіаьта опыт йолаш кхиин мираб нов. Каграмаша колхоза правлене кхача балха тіа хьовмоаьа, хіаьта из кху я чІоагіа іаткъаргда хий декхарач лаьттах пайда эцарен. Цудухьа 80 процентага кхаччаладьа хьувкъаш я валори продукция е йор колхоза хіара шера хьа из йоаллаш.

1970 шера хьувкъам лакхбара а деш хіана дац колхоза правлене. Лаьттах тІоадал чуйолийташ планагіа 1700 гектара тіа, цу даькъе гурахь дийнача алатий 1420 гектара тіа а, дилла дезаш хиина хий 563 гектара тіа мера диллаьдаш, иэ а хьажкіашта вететаца оча хана диллар а тіехьа лаьрхіача. хіаьта лаьттанца тІоадал геттара кіезига я я. Гурахьа кіа дІадийнача кхашка хьакеттел 30 сантиметр кіоаргачара тІоадал а 55—60 процент мара яц.

«Юбилейный» совхоза «Советская Россия» яха колхоза хіанз а дІайолаеннаяц лаьттах тІоадал чуйолийташ хий дехка, кхьметтел хий уха хиршаш а цІандаьйнац цига.

Хий дехка болхлой кийчбара аьттув болаш йолча хьарах пайда эцаш, хіаьта болаш барашта тоьал ца хий дехка инвентарь, дерригаш а бац уж спецбарзкаш доьлаш. Гурахьа дийна алаташ тіадоле кхча а біаьстан юкъе хьажкіаш дІае лаьрхіа лаьтташ а кхоасте а даь хий дехкача болхлошта дІадийкъаде. Хий ца дехкача лаьттеша леледа тайпара делаю агротехника хий дехкачу лаьттанца е.

Грозненски оросительни системай управлене (нов. Н. Мизаев) біаьча тіахьожам лоаттабац хий дехкача лаьттах пайда эцара, юстара гІолла дІаухийтош дукхала хий доадашехьа я дац хіана да.

Районни юрта боахама управлене (нач. Изварина) хоадамболаш дола гІулакх чекхдаьккхадац хий дехкача лаьттах пайда дикагіа эцаргболаш боахамий кулгалхойи специалистийи бехкакхам даккхбара.

Халкъа тіахьожама комитето, тохкам беш гуль материал хий заседание йийцачул тіехьагіе, «Юбилейный» совхоза кулгалхой дакхаьрийла беьб уж кховчамболцараш дІадаха. КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленума сецам тешшаме кховчашбара, хий дехкача лаьттах пайда дикагіа эцара, цар тіа лакхен тешшаме хьувкъам кхебара дезза дергдоалар де.

Ф. ВАСИЛЬКОВ,

Грозненски района халкъа тіахьожама комитета председатель.

ІАЬСАШТА ДАРБА ДАРА ОПЫТАЦАРА

Іаьсашта лазараш хилараш уж довзахьа Нохч - ГІалгіайчен колхозийи совхозийи хьайбай боахамашта хуле эщаш хіанз е Іалаьмате доккхий да. Дукхагіа дола Іаьсий доа кера-чураштен нечкаштен хулача лазарех.

Дерриге доача Іаьсех 50—55 процент лаоаш шин кіирага кхаччалца ха яьннараш да. Къгий долаш хайнача 100 Іаьсах 80 керчен чурашкен хулача лазарех доа.

Кер чу хулача лазарашта юкъе дукхагіа даьржаш диспепси яха лазар да. Республикерча цхьадолча боахамашка хьахнимача дерригача Іаьсех 70—80 процент диспепси яхача лазаро доаду.

Диспепси яха лазар кхезара бахьан малагіа да хара гІулакхи хіанз а тха дІа йолаш кіана даьа. Цхьабакъда, шеко яц, керда даьча Іаьсашта диспепси хилара бахьан дукхача хіамашна дузадаьна хиларах.

Цхьаболча тохкамхой уйла из лазар хьахилара инфекционни теоре тіе есцай. Цар керттерча дакъе микробни фактор лоархі лазар хьера бахьан. Цхьабакъда, дукхагіа болча тохкамхошта хетачох, шуа дукхача бахьанашта юкъе керттердар дахка доахаш уахціаев дараш на хоржар а дика ца кхобар я, хіаьта иштта Іоддьча хьалхарча деношке а дена Іаьсашта гІулакх харен уж кхобарен ветеринарно - санитарни хьалаш телхадар а да.

Керда даьча Іаьсашта диспепси хилара бахьанах хьадда цхьа уйла ца хиларах Іаьсашта профилактика ярен дарба дарен дукхаа средстваш методаш кийчъенза а могаиза а дергдоацача хкьтар гІулакх.

Лакхе дийцар теркал а деш, наха лаьрхіар, Нохч - ГІалгіай АССР къаьст-къаьстача боахамий хьалашка чурашта - кера лазараш хьедии йола керттера факторш хьегучаьха.

Анализ яьчули зем білкхачули тіехьагіа хьегучадаьлар, диспепси яха лазар дукхагіа даьккe даьна доахан эгааь доакъоацшен физиологически кийсея кхабаре бокъонаш, къаьстта я уж дакха кийчдеса хана тіелхаей долча боахамашка хулаш хилар. Цул совгіа, тоьал каст-каста хулаш а дукхача боахамашка долаш а хіама да ветеринарно - санитарни зоогигиенически хьесапера, керда даь Іаьсий лелaдарен царна гІулакх дарен бокъонаш телхаелега: юкхьанца луш йола пкьн сов гоаль телар, кхача телара юкъе сов йіаьха ха йолайтар, шельенначул, тіехьагіа пкьн хьувкхар соска а боацаш царна на ведара чура чеаекр н. кх. дІ.

1969 шера цу белгалдаьяча бахьанаша керда даьча Іаьсашта диспепси кха лазар кхетийтор, хіаьта из бахьан долаш Іалаьмате дукха Іаьсий дайра «Горец», «Лермонтовский», «Дружба», «Гудермесский» яхача совхозашка, Сунжевски районерча ХХ-ча партсъезда цІерагіна, Малгіабика районерча «Кавказ» яхача колхозашка, кхыча боахамашка.

Чакхдаьха дарбан - профилактически гІулакхаш пайдана хилар лазар малагіча хьал тіа кхаьчад теркал а деш, цу цхьан хана керда даь Іаьсий лелaдарен кхабарен санитарно-зоогигиенически хьесапера бокъонаш, къаьстта я царна диетически яхача телара режим бокъонда кхоачаш я еш уж чакхдаьхача моттигашка.

Цхьаккха дича я віашш тіехкоачаргдолча хилийта мегаргдац лазар волен уахціенен Іаьсий, уне Іаьсий долча керда Іоду Іаьсий. Керда Іоддь Іаьсий цхьадолча боахамашка 10 ди даллалча новнопша цхьана цхьан отар чу лелалаь юкъе йовкъаш ехкача базашка е къаьстта царна лаьрхіа хьадаьча оагіилагашка. Уж Іаьсий кховбаш царна гІулакхдеш доаьхеи зетта доаркаш шоаш хиннаб, Іаьсий шота кьоастадаь лелалдаро новкъостал даьт лазарах уж мухьадалара. Цу юкъе доахаш дакха моттигаши профилакторийи б ж ъ о и ц и шенъьай, дизенфекци я еш. Цул тіехьагіа цара профилакторешка дахкийтадаш доахан. Долче, цу дакъеша бокхцу Іаьсашта токсически диспепси яха лазар кхийтача, из дегіа ца дайтарна дІа ца даржийтаран бокъхача лоархіаме я условно - патагоши микрофлора, яьхача авторашта хетар.

Повзаш йола хіанзара средстваш в тедаш, керда даьча Іаьсашта диспепси хиннача хана оаха теххар хьонках яь фитонциди препараташ.

Тхона хетачох, моттигерча антибиотиковатионн бахьнех ветеринарни практике, къаьстта я Іаьсий кера - чурашка лазар хиннача хона, пайда экар экономически пайдана а чІоагіа гІойле еш а да. Цуша пувзаденна, республика хьатешка чІоагіа лоархіаш бе боагіаш ба хьоик. Из чІоагіа пайдана хиларца белгалбоал кхы а Іайи біаьстан юхьен тіабовлаш хиларца, оргиниам чу обмени процессеш тоаяра хиланза ярга йоаш витаминаш, биологически активни вешества йовкхаш хилара. Нохч-ГІалгіай халкъо хьонках пайда эц керага болх дикагіа байташ йола кхачан продукт из хиларах тарра нйна ца Іен, кера-чурашта я лазар кхийтача дарба деча средствах санна а.

Дукхача тохкамхой диниех, хьонкаца, къаьстта я хьонка маьчеша я микробашта чІоагіа дуьхьале еш йола антибиотикаш.

Керда даьча Іаьсашта хулача диспепсеца лоаттабча кьоисамаш хіинзара методаши средстваши юкъехкахьара кийсея, оаха теххар хьонках иьча препаратех дарба мел доза я. Цу гІулакха, мясорубкаца хьонка иньчаш Іехь чакхьяьтар, цул тіехьагіа уж пресеца Іаьда латкина сок кьаккар, тіаккха хьонках даьккха худар физиологически раствораца дІаоттадаь лоаттадеш 3—5 дийнса дакккйтачул тіехьагіа (физраствора 1 дакъа, хьонка худара 3 дакъа) настой хьахилар. Натияни сокахь хьорка настоян 1 процент туя техар.

Къайлача шуша пхьегіа чу лоаттайора препараташ, Диспепсе хьалара белгалонаш гучаьлча Іаьсашта молайора уж препараташ Іаьса дозала 1 килограммана лоархіаш 1—1,5 миллиграмм а йолаш. Молаш хьалхагіа сокахн настояхи йіоальъь (38—40) физиологически раствор тех 1:10 лоархіаш. Дарбан гІулакха, кера-чурашта хиннача лазара белгалонаш гучаьлча, пкьн е шура ца луш а йите, царна меттел сок е настой лу белгалбаьча боарамe я йохаеш а. ДІахо йодача хана хьонках яь уж препараташ, йоагііача тайпара йоаль а йолаш, хіама дуддале 20—30 минут хьалхагіа 2—3 дийнахь мелайора Іаьсашта.

Хьонках яь уж фитонциди препараташ, ветеринарно - санитарни зоогигиенически гІулакхий біарча комплекс кхочаш я еш, Іаьсашта телар керда Іодавча хана царна хиннача диспепси яхача лазара дарба дара чІоагіа пайдана хиннад.

Диспепси яха лазар кхийта цамоташ хиннача 43 Іаьсах, хьонках яь фитонцидни препараташ е мелаеш дарба дьачул тіехьагіа, бокъонца дийрза а дийрза дІадихер 39 Іаса. Цу даннеша хьахьоах хьонках яьча препаратех чІоагіа дарба доалаш хилар.

Керда хьабаьиа хьона кийчбеча хана (январь—апрель) республика дукхача боахамий ветеринарни специалистана цунах дика пайда эца мегаргба Іаьсий кера - чурашта лазар хиннача хана чакхдоахача дарбан - профилактически гІулакхашта антибиотикех укх тіехьарча хана кера-чураштен пехкаштен хиннача лазара дарба дара кіезига пайда болаш хиларах дукхагіа в.

М. САГОВ,

Нохч - ГІалгіай Іалматохама ветеринарни станце зоогигиени ветеринарни санитарии отдела заведующи.

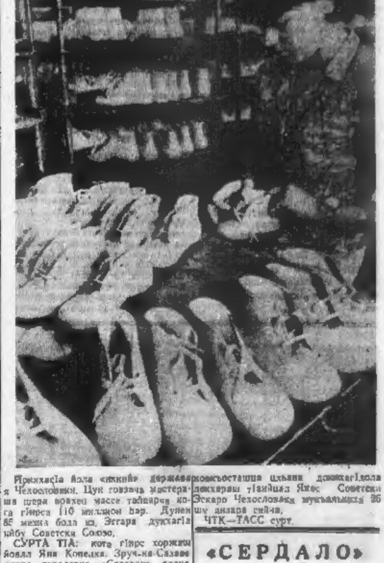

Ирикхагіа йола «кикий» держава я Чехословаки. Цук говзача мастераша шера ерхеш масса тайпарча кога гІирса 110 миллион бар. Дуненe 85 мехка бола из. Эггара дукхагіа кйбу Советски Союзо.

СУРТА ТІА: кога гІирс хоржаш йоаал Яна Копецка. Зруч-на-Сазаве яхача городерча «Сазава» яхача предприяте болх беш я из. Шийкомсъосташа цхьана доакхагідола дехкараш тіайдиаа Янас Советски Эскаро Чехословаки мукьалхашта 25 шу дизара сийна.

ЧТК—ТАСС сурт.

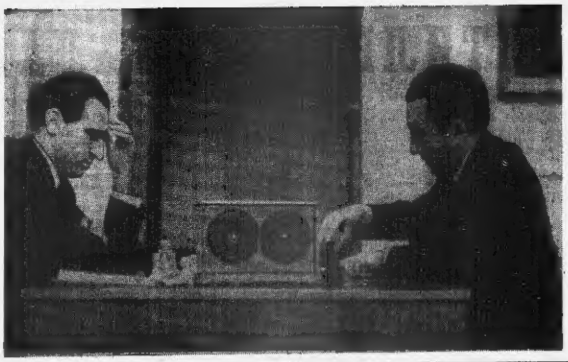

МОСКВА. СССР Центральни шахматин клубе дIайолаеннай СССР-е 37-згаIа хьалхара моттиг йоаккхача котбалинача гроссмейстерашта Тигран Петросянан Лев Полугаевскенен юкъера мехка чемпиона цIе лехкаца матч. Ялх парти ловзаергья сеповикаша. Счет 3 : 3 хуле, цхьанне а толамаш ластьатта дIахо хьертба къовсам.

СУРТА ТIА: Полугаевскийн («Локомотив» — аьрдехьа) Тигран Петросянн («Спартак») хьалхара парти ловзаеча хана.

В. Ун да-сина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХА ДА ДЕ ЛЕРХIАРАШ

Чаккхьлнаа пятилетка дьдаьгIа шу. В. И. Ленин вин біаь шу дуьзача денна дикача толамашца накъьбахара хьнаре къальегаш ба тха боахама къахьегамхой.

ДIадахача шера хинначa хаоттема хьалхаш дикка эшадир тха къахьегамхоше дика лаьрхIа хьокхамаш. Дале а паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йоккхара пхи шера плани хамал хьалха кхоачашъяра социалистически хьье а баьнца кьалхьнйтача кхаш леладерий торо хилар тайнтайнара юртбоахама культураш кхоера боарам алсамбаккха. Къаьстта дика хьокхамаш дахьар бьцадаараш кхедерша. Церех я хIара гектара тIара 110 центнер бьыцадаараш дахьа Хашаниев Къурейшна, Татаршвили Султана кулгалду звеньяш. Йокъал лаьттане а, ххьйола халонаш бьаьювгIаштта Iалтьа яле а шу звеньяшарча кхаш леладерий торо хилар деррига бьыцадаараш кхедара плани социалистическа декхарш дукха тIехкхоачашде.

Цу тайппара тIехкхоачашдир тха кхаш леладераша ялат лакхара, ю паччахьалкхенга доккхара тIаийца декхараш. Иштта дика хьахьайгар тха сомийн дозский бешамаш лелаераша а.

Цхьабакъда хIамзалия дакох кхоачамбац. ДIадахеча шера дакох хIаьта а баш кхоачам, хIама хьача халача хаоттама хьалаша да торо яр диза кхоачашде йиш хилийтанзар. Цулухьа лаккара социалистически декхараш тIайцад тха кхаш лелаераша укх шера. Цор дош деннад хIара гектара тIа 32 центнер бьыцаара горошек, 120 центнер напсаш, 175 центнер помидораш кхее. Бьыадаарий гектара хьуучьам цу тайппара лакхбара агротехника боккъолаш дIа ма деххара кхйно еш ба тха кхин леладераш. Масала деррига кхашка хIара гектара тIа кхоккха центнер а кхоачийташ минеральни удобренеш еххай. Укх шерара Iа, хорш ма хилара, декъа латт, Цулухьа боккхача доархIаме да хIавззе а кхашка чудолийташ хий диллар. Цу хьакъехьа а дика болх бьаь бьыдаараш кхедеча звеньяй къахьегамхоша — хий диллад 100 гектара тIа. Укх шера бьыцадаараш дукхаргIа кхеде лаьрхIад оаха уж дIадуь кхаш шердара чотах а, Иштта, бьыцадаараш кхедерашта леладе дIалургда хьы а 105 гектар лаьтта.

Бьыдаараш кхедераша санна бехктоххаме декхараш тIайицах ялат кхедераша а. Цар дош деннад хIара гектара тIара 25 центнер ялат даккхарца, паччахьалкхенга из дожара боарам 1327,7 тоннага дIакхачабе. ХIаьта ялат дIадуь лаьтта 501 гектар мера дац. Бакъда, декхараш тIа в нйца сатийна Iохийшабац уж. Царна дов ялат дика хьуькъадара гурахь деннз дIаволавала везилга. Цулухьа гурахь дийнача ялата, хIаьта бIаьсти ю культураш хургйолча лаьттана да доаггIа гIулакх даьл. Зиба дьхача лаьтта хIаиз удобренеш йохкаш я. хIаьта ялат кхедергдолча звеньяй болхлой агрохимкурсашка дешаш ба.

Тха совхоза растениеводства дайкъе лоархIаме моттиг дIалоац сомий бешамаша. Укх юбилейни шера. Дельхенга дIакхачийта лаьрхIад 1640 центнер сом, план 1233 центер йолча. Уж декхараш толамца кхоачашде иза кхоачаргба сомий бешамаш лелае вIашагIъеллача 6 звеной къахьегамхой. Цхьабакъда тIаийца декхараш а тIехкхоачашде йиш йолаш да. Кхы мел дар дIадаьлча, цох бола тешам чIоагIбеш да сомий бешамаш лелераша даь балхаш: ерритача бешамашка кхоачамзмьлла чудолийташ хий диллад, гаьнаш яIа яьнна дукха ха я, урагIон пхоргIен аьхай гаьний мутIарашта юкъера йоккъаш, удобренеш еххай.

КIезиг-дукха ала безам ба са тха совхозе эггара хьалха балха юкъедоаладаьча кердадарех а. ХIара шера сомий хьуькъам чIоагIа эшалора совхозе царех са довкха эсие хIамеш летарах, хадараш хиларах. Цу чIоагIа зене йолча хIамашца къовсам болабьаь оаха укх шера. Хьачаш дIабийнича 50 гектар кулача беша микроудобренешца подкормка хьй. Цу гIулакхо торо хулийтаргьа хьачий хьуькъам дика алсамбакха.

ХIанзарьар бригадай, звеньяй болхлой меттел специалистий а говзал лакхьяра вьттув болашагIа бола ха я. Цудухьа сом, бьщадараш, комсаш кхееращ хьалхе я вIашагIъехкача агрокурсашка дешаш ба хIана. Шоай балха говзал лакхьяра нийсса царна йоазийт бухгалтерски учет лелаяра, боахама экономика йовзара «къайленаш» а. ВIашагIъехкача курсашка деша багIачарна хьехаш ба юртбоахама производствени управлене, боахама специалистий.

Боахама шу хIакхза мера дIадолалеиналш, хIаьта юртбоахамй еррига культураш кхеяра тIакийца декхараш кхоачашдара де аьзараш а дукха да. Дале а теша йиш я декхараш кхоачашде тха къахьегамхой низ кхоачаргхилярах.

В. РЫБОЛОВЛЕВ.
Ачхой-Мартана районе «Новосельский» совхоза керттера агроном.

НАЬСАРЕРА ХОАМАШ

Керда берий беш

Iана шелало цIийна басилгаш а йолаш кхо-дикъ шу дьннш берош дахьар укх деношка Назранерча цхьан дукххаза шIаштIардаьча цIагIа.

25 сага лаьрхIа я из берий беш. Уж да дукхагIа долча дахьк хьахархойн лорийн бераш.

— ЧIоагIа ноцкъостал дир тхона из беш хьеллаш «Экажевский» совхозо, просвещене министерства инспектора Валентина Николаевна Борисовас, — яхаш дуьц цун заведующе Ахильгова Зинас, — Баркал царна.

ХIана цу берий дай - ноаной сатийна къахьега, балха аха йиш я.

Нах раьза ба

Наьсархоштa дика йолаш я Чабиева Асет. Итт шу совгIа де Назранерча № 1 йолча кафе цо болх бу. Юккъанца аз яр йугIарера болхло, цул тIахьагIа — повера ученица. ХIана кхоалгIча разряда шеф-повар я Чабиева.

Ший балха моттиг цIена лелаеш, дикея чак болшаш кхача кийбеш хиларна белгалъяний яз.

Из балхан дола общепита култалхоша совгIаташ а тайжед барлалаш а кхайкадъд цуна.

М. КАРАЕВ.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАРИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

«ГРОЗНЕФТЕХИМЗАВОДЫ» ОБЪЕДИНЕНЕ ПРОФСОЮЗНО-БОАХАМА АКТИВЕРА

Укх шера 23-ча январе Заводской района В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe «Грознефтехимзаводы» объединене предприятий болхлой профсоюзно-боахама актива собрани хилар. «1969-ча шера итогаш 1970 шерара декхараш» яха доклад йир цига «Грознефтехимзаводы» объединене начальника Г. Ф. Пальчикова. Планированни экономически стимулированнен кердача системах болх беча объединене мехкдьатта чакхдоахараша, химикаша даьха толамаш белгалдьахар цо. Продукцеша реализаци яра пятилетка хьалхарча диъ шера план хаиал 18 ди хьалха кхоачашьяй объединене. Планах лаьрхIачул совгIа реализаци аь хийча продукци ятташ миллионаш сомий мехьа я, хIаьта паччахьалкхенна планах совгIа баь пайда 9,7 миллион сом да. Къахьегама овсарле лакхъенний 37,8 процент.

Къаьстта дика толамаш даьхад объединене предприятеша дIадахача шера, — йоах докладчика. — Шера планал совгIа реализаци яй массехк миллион сома мяхьа продукцеия, къахьегама овсарле лакхъяра план 102,5 процент кхоачашйир. Мехкдьатта чакхдаккхара шера план 102,9 процент кхоачашйир объединене коллективо.

Къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабу цо арахецача продукце дикал лакхъяра а. Из бахьан долаш Грознески химически комбинато арахеца фенол дунен дикагIйнача стандарташта юкъедахад, дикен тIехдикен я объединене кхыча предприятей продукци арахецара хьокхамаш а.

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт московски ткачиха Иванниковас дIадолад дика гIулакх вай республике эггара хьалха хьаллацача Грознески химически комбината коллектив. Продукцеа реализаци яра план тIехкхоачашъяй цо дIадахачa шера, паччахьалкхенна 1,4 миллион сома пайда баьб. Дика чакхдалхкар дIадаха шу А. Шерипова цIерагIча Грознески нефтемаслозавода. КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода, В. И. Ленина цIерагIча Грознески мехкдьатта чакхдоахача завода, кхыча предприятей коллективаша а.

Социалистически декхараш паччахьалкхен плани кхоачашъеча а кердадараш производствана юкъе кхуьхеча а рационализаторша дизза дакъа лоацаш хилар белгалдьаккхар докладчико. Объединене болх беча 2794 рационализатора кийчъяй совхк 4165 рационализаторски предложени. Цар паччахьалкхена баь пайда цхьа миллион 190 эзар сом да.

Ший доклад чакхйоаллаш нов. Пальчикова белгалдьаьккхар балха тIа нийслу кхоачамбоацараш. Шоай резервах бизза пайда ца эцар бахьан долаш цхьадола тайпа бензин, битум, фатагея арахецара шера план кхоачашъянзар совхк Грознески Новогрозненски мехкдьатта чакхдоахача заводаша. Из бахьан долаш паччахьалкхенна дIа ца луш йиса продукци массехк миллион сома мехьа я. Болх ритмична дIабахийтара чIоагIа новкъарло йир машиннаькъа транспорта. Ший ханнахьа цо продукци дIа ца оаз бахьан долаш паччахьалкхенна хинна зе 880 эзар сом да. Иштта кхоачамбоацараш нийсденкад лоархIаме промышленни объекташи вихе чубаха цIекоша хьалдеча, бедал, материалаш кхоеча кхыча участкашка. Уж кхоачамбоацараш дIа а даьха, юбилейни шера болх цIенкаштта тоабе безаш хилар белгалдаьккхар докладчика.

Пренеех къамаьл де эггара хьалха дош ду «Грознефтехимремонтстрой» треста воккхагIволча прораба нов. Галкина. Хьадьеш йола промышленни объекташ шерагара шерага дукхагIа хилари цига болхлой на тоьаш хилари белгалдаьккхар цо. ДукхагIйола гIишлоштъераш гаьнне юртадкара хьахкуьла беза, тоьаш яц гIишлош хьалъеча эша материалаш а. Сихха дIадаха деза кхоачамбоацараш де уж, йоах цо.

Шоаш даькача толамехи хьалхашка латтача декхарехи дийцар Грознески производственно - товарни контора установке начальника нов. Губаревас. ТIеххьарча хана доаккхача мехкдьаттах кIезиггIа тух уьш хилараха цун лоархIамехи дийцар цо.

Грознески нефтемаслозавода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латтарех я тха цеха коллектив, — йоах оператора нов. Малыхинас. Шера планал совгIа цеха технологаша арахийца продукци бIаьш эзараш тоннаш я. Укх тIеххьарча хана дукхагIа хьакъестаю мехкдьаттацара лоархIаметIа йола продукци. Даьха къахьегама толамаш кхы а дикагIа хила йишьяр, нагахь санна хийча продукци ший хьанкахьа машиннаькъа транспорто дIаэзе яларе, яхаш дуьц цо.

Иштта поаш дакъача къахьегама толамах, юбилейни шера хьалхашка латтача декхарех, уж толамца кхоачашдара да дезарех дийцар Новогрозненски мехкдьаттта чакхдоахача завода воккхагIволча оператора нов. Маслова, крекинг-завода установка начальника Гречкина, Грознески химически комбината керттерча экономиста нов. Сарибеца, Новогрозненски мехкдьатта чакхдоахача завода директора нов. Кальной, кхычар.

Массеара раьза а волаш тIеийцар актива собрано 1970 шера дола керда социалистически декхараш. Юбилейни шера массехк миллион сома мяьхен 22 апреле тIакхачалехьа бIаьш эзараш сомий мяьхен продукци арахеца лаьрхIа ба уж. Къаьстта дукха арахецаргья мехкдьатта сийрда продукци, парафин, фенол, ацетон, полиэтилен, синтетически этилови спирт. Къахьегама овсарле лакхъергья планах лаьрхIачул 1,7 процент, доагор планах совгIа 0,5 процент кхоерга, хIаьта электроэнерги цхьа процент кхоергья.

Цхьан дийнахьи цхьан бусе 13,1 кубически метр мощность йола внеплошадочни канализаци шоллагIа аргIа хьалъь а яьккха болх бе йоалайолийтаргъя, хьалъь йоаккхаргъя 50 эзар кубически метр продукци чуйоди опытни резервуар, итташ эзараш тоннаш продукци шера арахецаргйола парафинови цех, 13420 квадратни метр вахи чубахи цIенош, 280 моттиг йола берий беш - сели.

Объединене мехкдьаттахоша социалистически яхье тIахьийхар «Куйбышевнефтехимзаводы» объединене предприятей коллективаш.

В. КОСТОЕВ.

ДУГА КХЕДЕ IОМАБУ

Хьалха латтачар дуга кхедара опытн агротехника боккъонаш кIоарга дIайоаийтара 30 сагах латта курсаш вIашагIъехкай Шелковской района юрта боахама, производственни управлене.

Укх деношка дуга кхедара агротехниках хьалхара лекци йийшар наьна юрта боахама Министерства агрономи нов. Магомедова.

Цу курсашка дийшар бьаьнгаш дуга кхедеча боахамаш вIашагIйоакаргIйолча звеньяшка кулгалдеш хургба.

И. НАРЕПИН.
Шелковской юрта боахама управленеш керттера агроном.

1917 шерарча революционни событех хьалха латтача интеллигенце революцега бихьача никъахи дуьцаш да хIаиз Одесски киностуде павильонашка доккхаш латта «Севастополь» яха картина.

А. Малышкина повестагIа сценарий язьяй Виктор Петейкина. Фильма режиссер-постановщик ва Валерий Исаков.

СУРТА ТIА: «Севастополь» яхача фильмацара кадр. Мичман Шелехов — артист Геннадий Корольков, Матрос фастовец — артист Владимир Васильев.

Н. ПАВЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

КИЗГА «КЙРПИШКАШ»

Игрински кизга дача комбинате болх бе йолаенний керда цех. Цун продукци — кIопилгий хьисапера стеклопрофилит. Цу чакхса доагIача гIишлой материалах пайда эцаргба цехашта, выставкаш ера залашта, спортивни кхычен гIирсашта чухьа йоакъаш оххара.

Продукце хьалхара парти комбинато дIаяхьийтай Москве, Ленинграде, Белоруссе, Азербайджане, мехнарча кхыча моттигашка.

(ТАСС).

Ижевск.

ХАОТТАМ

Тахан республика гIаллеи Грозне лоадана йолчаи а йоанаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара гIаьхьача боарапе мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолаи 0—5 градус, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хила а тарлу. 28-ча январера дениз 31 январе кхаччалца моргIо морхаш а йолаш, лоадамa йоачан а йоашаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, ха чакхйоалеш лаьгIо лоа а деллаш, малхбоседа - малхбузехьара гIаьхьача боарапе мух а хьелаш ха хила а фегара температура бийсашка 8—11, денешка 2—7 градус шелал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КЪАХЬЕГА ИСПАНИ ГIЕТТАШ Я

Берригача политическа обозревателашта хетачох хIаьз Испане баьржа забастовкаш болаш укх тIеххьарча итт шера эггара цхьа болашагIа ба. Стачкай хIиззара талгIи дIайолаеннай Франко фашистски мятежаш дукхьала испански республиканшаша лоаттабьча турпалча къовсамa чIоагIалехх цаI хиннача баский мехкара, «Обрегасо» заводий 3 эзар гаргтача металлисташа соахк ноябрь бетта укхаза къадьегама халача хьалашта дукхьала протест еча хьисаплагIа болх дIакхессар.

Цхьа бисанaар «Обрегосора» стачечникаш: баский мехка тайптайпарча городашка солидарность забастовкаш хьейра. къовсам лоаттабеш бойча металлистий дезадашта ноцкъостала фонда ахча гулдехра вIаштIехьдьаьккхар. Дукха ха ялалехьа забастовочни къовсама ала ловлахарча Астурих кхийтар. Декабрь бетта болх сецар мехка экономика дайкъе боккхача лоархIаме йолча Астурийски кIора бассейна шахташка. Из забастовка, шахтай администраци мелла хIамаш кхулдекьяле а, ворхI эзар совгIа горняк дIавашкхаргва кхаш кхерам тIатийсабале а, хIамаьлца, сацанза я. Шоай нийсхо къовсаме шоаш цхьаь бодцилга хоаш болча, шахтераш ховдамбоолаш хьайхаджьяьш. предпринятешка паргIатта къахьегамхой собранеш а мукъа бедчeн шоаш дIадехаш дола кхыхIамаш кхоачашдичеш мара болх юха дIайолаберт ца хилар.

Мехка вокх хийнга — Андалузе, «мальхен илдейи крае», вабастовка еш ба Свильера кемашдераш. Кадис кхача провинце—цIа хехя испански херес деча боахамий болхлой. Барселона мехкарча боккхагIа йолча индустриальни центрех цхьайнахьа—забастовка ю машинайаш автомобилаши ерaша.

Къаьстта ший лоархIам болаш ба франкистски Испанера къовсам. Цига забастовкаш ца магийтарал совгIа, «паччахьалкхен кхерамзлена тIакхуьдар санна в лсарх» уж, цудухьа забастовкашкe дакъа ловцараш таIазараш ду законагIа йIаьххача хаина набахта а бохкабеш. Цудухьа забастовкаша юкъе дакъа лацаро забастовка еш бараша оагIув хилари — из довкха денал за къахьегамхой оагIонгахьара. ХIаьта моллагIа я, кхьметтал экономически а забастовка политически маIана а хиле дIаотт тIерча режима дукхьалара протест из хиларах тарра.

ХIанз дуьцаш чубеххарцен пизаш дарцен доххе гIерт Iавдалашн предпринимателаши забастовка еш барий денал, цхьабакъда, хIанз тIа-тIа дукхагIа классови къовсамаш хьедераш къахьегамхой ба. Цу доллача хIамаша тешал ду испански болхлой класса лоашта тIа-тIа дукхагIа алсамдуалаш хиларан франкистски режима позицеш цу цхьан хаинга жалуш йовгIаш хиларах. Волхлой болам низ болаш айбаларо къовсама юкъеоз къахьегамхой кердa отрядаш. Забастовкай къовсам бихьбенначa ханца испаниа арахьккхача Испане Компартe заявлене тIа ба франкистски диктатурена дукхьала мел бараш кхотабаларан пар шоай гIулакхаш цхьала чакхдахараш беш бола тIахьехам.

НИКСОНА ЦIАЬККХА ДЕННА ДОШ

Вашлий палатан сенатен цхьана хинача заседане 22 январе къамаьл даьд США президента Никсона «Мехкарча хьалах лаьца» традиционни послание йохьийташ. Никсоне даь къамаьл КIайча цIагIа из дIечуваха шу дуьйча хиннa нийседелар, цудухьа цо шу бьача балха итоган ярга, хоржамаш хулча хана денна доаш республикански правительства кхоачаш иштта даьд американцашка хьакхайкадере хиларга ситуаcаш бар нах. Цхьабакъда, отчет теIа, хоржамаш хулча хана денна доаш кердалоакхилга хIаьта а, деаш бац американски президенташ...

Кердача республикански правительства чакхььяхар къаьна политика я. Кхы лаьгI ца болийташ дIахо лоаттабьиб хIаьта ала доагIаш «Никсона тIом» овлаш бола Вьетнамера бIеха тIом. Хоржамий кампани йолча хана хIанзарча президента къелаца шерра тIом болабе, чIоагIа дагIаухаш летта зуламаш, инфляци юхакъоала аьнна дош деннадоласхьа а, дIадахача укх цхьан шера даь цхьаккха а хIама дац. ХIаьта морально - политически кризис кхы дIахо доазуя довцил кхоккеннай мехка чухь. США дерригача историе чухь хIамзалца хиннача тайпара йоккхий выступленеш демонстрацеш хинхай ВIашагIкхийттачa Штаташка 1969 шера тIеми правительствачен дукхьала.

«Мехкарча хьалах лаьца» ший эггара хьалхара послани керттерча дайкъе чурча проблемашта хетийр Никсона. Из, гуцох, 1970 шера ноябре конгрессе аргIлара хоржамаш хургхиларах а хIаьта, долче, каржархой шоашкахьа бахар дукха цIаькха дош дала дезаргдола а ха хьатIакхьача хилараx а хургдолаш дар.

Цулухьа цIаьриета хилазар президент. Цо дош делар, «зуламашца тIом болабе», инфляци деrIахара дукхьала къовсам лоаттабе, мехкара фон хиши бIехделга социалдергдола гIулакхаш чакхдаха, аьнна. Цхьабакъда, послане тIара хьагучох, инфляцена дукхьалара къовсам, масала, бахача наха хIамаш кIезга юхаозара, чухьара программаш. социяра, хакъа саттота эшараштa — образовани, медицински гIулакхаш дар, чуй: цIенош хьаллар санна дIахеца ахча кIезгдара четах лоаттабе безам болаш я Никсона правительство.

Арахьарча политика - дайкъе, Вьетнаме машар оттабе безам бе США, яхаш ше массаза а дийцар дуьцарах кхоачам бир Никсона, цхьабакъда вьетнамски хьалха хьаман - кортамукъалем къовсам тоIабара сайгонски марионеточни режима бIух тIа-тIа дукхагIа пайда эцара ноцкъостала тIом дIахо лоаттабе ший правительство безам болаш хилар къайла даььнзар. Цунца цхьаьна цо бехкоккхьир «бехктоххама кIалкара ма довлда», «Договорех тIайца декхараш кхоачашдолда» ихача лозунгашта тIехьашка хьула а луш США-с чакхйовха къаьнира империалистически политика дуне моллагIча а даькъе тIера моллаIа кортамукъалем болам тоIабара тIаераьль хилар,

«Мехкарча хьалах лаьца «Президента Никсона яхьийтача послане чурча а арахьарча а политика дайкъе къьакира нийсь дIахо бахьаргахьа лостаю США.

ПРОВОКАТОРАШ УКАЛ ВОГIА БА

Сага деш хиина бIаь совгIа моттиг белгалъьаккхай Малхбузен Берлине — городе бахача нах доккхагIдолча даькъа гриппа хилар бахьан долаш. Цхьабакъда, цу укал воrIа хиннай малхбузенберлинцашта боннски Iаьдалаша укхаза керда вIашагIъехкаш йола политически провокацеш. Малхбузен Берлина къаьстта ший тайпара дувен хьлкьашта юкъера статус Европерча хIанзарча территориальни статус - кво элементех цаI я, хIаьта из телхаоро Малхбузен Берлине бахача наха цунах тIехьагIа даргдолча дерригача зуламашца цхьаьна цу городах кхоххама кхуьрчех цаI хилийтара кхьрам тIа а тусс.

Малхбузен Берлин, хоаш ма дарра, Германе Федеративни Республикаца цхьаккха тайпа гIуллакх долаш йоли ше къаьстта политически единица я. Цун дозанашта 200 километр гаьна а ма йий из-м. ХIаьта а, хIинз укхаза баьхкаб Райна йистошара дожхийча гIуллакхаш тIара хьалхий» — гIулакх деш Iаьльните йокка персонал шоашца йолаш бола боннски министраши парламентарешк. Укх кIиргIа укхаза, хIанз юллаеттаоттальча хьалха хинначa рейхстага здане чу малхбузенгерманeски бундестага комиссез заседанеш хилар. Укх деношка цига болх йистебьаккхар паргIатачa демократий парламентски фракце. ХьатIадоагIача кIиргIа цу здане чу заседанеш хургба бундестага старейшиннай членаш, тIахкха царка тIеххьа — социал-демократически партен ХДС—ХСС партен парламентски фракцеш.

Боннера социал - демократийн паргIатача демократийн правительствени коалице хIакз царца оппозици лелаеча, реакционни милитаристски реваншистски гIолерех латташ йолча ХДС—ХСС партеца седлара «дог тохадолийташ йола цхьозегIо» хиларо дукхача хIамах дуьц. Эггара хьалха Брандта правительство малхбузен - берлински деша Аденауэра, Эрхарда, Кизингера правительствашa хьалха лелаяь провокационни политика дIахо лелае а хьметтел вхь тIа чIоагIъе а безам болаш хиларах. Укх шера хьалха цхьан югарь бетта боннски бундестага органаш соахк бIаричача ах шера хьаел шоаза дукхагIа заседанеш ергья Малхбузен Берлине.

Боннски Iаьдалаша Малхбузен Берлине шоаш тIа-тIа дукхагIа «лоаттадара» мейла да ФРГ доазонашта гаьнна Германски Демократически Республика территоре тIа улла из город, шоай бокъо йовщашехьа я, ФРГ-ес дIахеши хилар хьахъокха гIертыта. Из бокъоша йола провокаци я, хIаьта цунах даргдолча зуламашта хьалхара берриг бехкетоххам, 21 январе цо хьча заявлене тIа ГДР викало белгал ма даккхара, Бонсеpча цун инициаторшта тIа а бух.

Шийла хьалхагIа хиннарий воrIа бола традицеш Брандта правительства дIахо кхухьаш хиаро иштта хьахьокх, арахьарча политика дайкъе ший малхбоалехьарча лоалахой — социалистически мехкий хьакъехьа реалистически накъ лелабергба эшна хьахкий. вадаь доллашехь а, кIанз вьттехьара беча низа цо тIа-тIа дукхагIа ха луш хилар. Малхбузен Берлинера керда провокацеш — Малхбузен Германерча эггара реакционни милитаристски реваншистски долча низаша правительствагара цIадехарии кхоачашдеш хилара дола тешал.

Г. ДРАГУНОВ.
В. ВАШЕДЧЕНКО.
А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

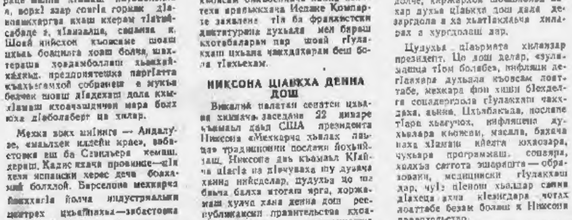

Юрта боахама чIоагIа тIеркам тIабоклийт Центрально - африкански Республика правительства, аьарноштa техника, фу, удобренеш теларца новкъостал а деш.

Республика дегIайоалара 1967—1970 шерашта эггара хьалха оттиньча плана тIа отталаьл кооперативни боахамаш хьаделга, керда аьтташ карадерзаделга, дIадийнача лаьтташта обработка яра хIанзара методаш юкъедухьаьга.

СУРТА ТIА: Бангена гонахьарча ахашкара трактораш.

Б. Федорова сурт.
ТАСС фотохроника.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-30-11; бехктохама секретара — 3-34-38; партийни дахарeх, культураш, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмойи отделий—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05023. Заказ № 583.